ԽՈԶԵՐԻ ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՀՐԱՀԱՆԳ

636
Խ-71

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏ
ԵՐԵՎԱՆ 1940

636
Խ-71

30 JUL 2010

ԽՈԶԵՐԻ ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՀՐԱՀԱՆԳ

Հ Ա Յ Պ Ե Տ Հ Ր Ա Տ
Ե Ր Ե Վ Ա Ն 1 9 4 0

13 MAY 2013

21.227

Հանր. Գրադ. Гос. Публ. Библиотека ՀՍՍՀ-ССР им. А. Мясникяна Ա. Մյասնիկյանի անվ.

983
41

ИНСТРУКЦИЯ
по бонитировке
свиней

Армгиз, Ереван, 1940 г.

Հաստատված է ԽՍՀՄ Խորտնտժողկոմատի և ԽՍՀՄ Հողժողկոմատի կողմից.

ԽՈԶԵՐԻ ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՀՐԱՀԱՆԳ

Խոզերի վորակի լավացման հիմնական միջոցառումներից մեկը հանդիսանում է բոնիտիրովկայի անցկացումը: Բոնիտիրովկան դա յուրաքանչյուր կենդանու զարգացման, արտադրողականության, ծագման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և տնտեսական ոգտակար հատկանիշների ժառանգական փոխանցման գնահատականն է: Հոտի բոնիտիրովկայի հիմքը հանդիսանում է՝ զոոտեխնիկական գրանցումների կատարումն ու ճիշտ իր ժամանակին կոնկրետ արտադրական պայմաններում կենդանիների անմիջական հսկողությունը: Բոնիտիրովկայի տվյալները ծառայեցվում են վորպես նյութ, վարազներին և մերուններին տոհմային գրքերում գրանցելու, կենդանիների ընտրության և վարազներին համապատասխան մերուններ ընտրելու (подбор), *զուգավորման և սելեկցիոն պլանները կազմելու, հոտն արտադրական խմբերի բաժանելու, հոտի կոմպլեկտավորման և տնտեսության տոհմային աշխատանքների գնահատման համար:*

1. ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. *Կոլտնտեսություններում յենթակա յեն բոնիտիրովկայի՝*

ա) խոշոր սպիտակ անգլիական ցեղի բոլոր մաքուր-արյուն վարազները և մերունները.

բ) տեղական լավացրած խոզերը, վորոնցից ստացված մատղաշները աճեցվում են տվյալ տնտեսության հոտի վերականգնման կամ վաճառվում են բուծման նպատակներով.

գ) ¾ *արյունից վոչ պակաս խոշոր սպիտակ անգլիական ցեղի լավագույն մետիս մերունները, վորոնցից աճեցնում են մատղաշներ տվյալ հոտի վերականգնման կամ վորպես տոհմացու վաճառման համար:*

2. *Հոտի բոնիտիրովկան կատարվում է յուրաքանչյուր տարի՝ մայիսից— ոգոստոս ամիսներին: Մատղաշ վարազացուները և մայրացուները, բացի այդ, յենթարկվում են բոնիտիրովկայի նրանց զուգավորման նշանակելու ժամանակ:*

3. Հին հրահանգներով գնահատված բոլոր հասակի կենդանիներն, ինչպես և բոնիտիրովկայի չենթարկվածները, յենթակա յեն բոնիտիրովկայի ներկա հրահանգի պահանջներին համապատասխան:

4. Խոզերի բոնիտիրովկան անց է կացվում ցեղային խմբերով, արյան չափով և գեներացիայով:

5. Կենդանիների այս կամ այն ցեղին պատկանելը և արյան աստիճանը (գեներացիան) սահմանվում է ծագման վերաբերյալ փաստացի տվյալների հիման վրա՝ (տոհմային գրանցումներ, տոհմային վկայականներ, ատեստատներ և զուգավորման վկայականներ) անպայման ստուգելով ցեղի հատկանիշների վերաբերյալ տիպիկայնությունն անմիջականորեն նայելու միջոցով:

6. Ծագման վերաբերյալ փաստացի տվյալների բացակայության դեպքում, մետիս կենդանիների գեներացիան թույլատրվում է նշանակել էքստերիերի արտաքին զննման, տիպիկայնության, արտադրողականության ցուցանիշների և տվյալ կենդանու ծագումն իմացող կողմերի հարցման միջոցով, բայց վոչ բարձր յերրորդ գեներացիայից:

Այն տնտեսություններում, վորտեղ մաքուր արյուն խոզերի բուծումը տևել է յերկար ժամանակ, բայց նրանց ծագումը ձևակերպված չէ փաստաթղթերով, հողբաժնի ավագ զոոտեխնիկի մասնակցությամբ ստեղծվում է հատուկ զոոտեխնիկական հանձնաժողով, վորը սահմանում է հարցման կարգով կամ խոզերը տվյալ տնտեսություն ներմուծելու մասին յեղած փաստաթղթերով — հոտի ծագումը, մերուններին ծածկած և ծածկող վարազների կազմը և նայում են կենդանիներին նատուրայում: Այդ տվյալների հիման վրա կազմվում է ակտ, առանձին կենդանիներին վորպես զտարյուն ձևակերպելու մասին, վորպիսին հետագայում հաստատվում է Հողժողկոմատի Անասնապահական վարչության կողմից: Առանց մասնագիտական հանձնաժողովի ակտի, զտարյուն աստիճանի փոխադրումն արգելվում է:

7. Մետիս մերուններն ու չորրորդ և բարձր գեներացիայի վարազները, այսինքն 15–16 արյունից վոչ պակաս, արյան աստիճանը հաստատող փաստաթղթերի դեպքում, վորոնք համապատասխանում են ըստ զարգացման, էքստերիերի և արտադրողականության առաջին և բարձր դասի պահանջներին, փոխադրվում են նոր ցեղային խումբ, հետագայում կոչելով այն

«խոշոր սպիտակ Б», պայմանով, վոր նրանցից ստացվեն ցեղին համապատասխան տիպիկ սերունդ:

2. ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ԿԱՐԳԸ ՅԵՎ ԿՄԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

8. Խոզերի բոնիտիրովկայի ընդհանուր ղեկավարությունը կոլտնտեսություններում դրվում է հողային օրգանների վրա:

9. Կոլտնտեսություններում բոնիտիրովկայի անցկացման պատասխանատվությունը դրվում է շրջհողբաժնի վարիչի և ավագ զոոտեխնիկի վրա:

10. Կոլտնտեսություններում խոզերի բոնիտիրովկան անց են կացնում ավելի աչքի ընկնող բարձրագույն կամ միջնակարգ կրթություն ունեցող վորակյալ զոոտեխնիկները: Առանձին դեպքերում բոնիտիրովկայի անցկացումը թույլատրվում է նաև պրակտիկ մասնագետներին, վորոնք գործնականում մասնակցել են զոոտեխնիկների հետ խոզերի բոնիտիրովկայի աշխատանքներին և անցել են բոնիտիրովկայի հատուկ դասընթացներ:

11. Կոլտնտեսություններում բոնիտիրովկայի անցկացման անձնական կազմը հաստատվում է Հողժողկոմատի Անասնապահական Վարչության պետի հատուկ հրամանով:

12. Խոզերի բոնիտիրովկայի անցկացման ժամանակ, մասնակցում են՝ անասնաբույժը կամ անասնաբուժակը, տվյալ տնտեսությունը կամ ֆերման սպասարկող զոոտեխնիկը, ֆերմայի վարիչը, ստախանովականները, բրիգադավարները և խոզապահները:

13. Մինչև բոնիտիրովկայի անցկացումը հողբաժնի զոոտեխնիկները պարտավոր են՝

ա) ստուգել բոնիտիրովկայի յենթակա բոլոր կենդանիների ականջի համարների լինելն ու ճշտությունը և վերականգնեցնել վոչ պարզ համարները.

բ) վերականգնել բոնիտիրովկայի յենթակա կենդանիների ցեղագրականը:

14. Համաձայն ներկա հրահանգի 5 և 6 կետերի, զոոտեխնիկը սահմանում է բոլոր վարազների, մերունների և հոտի վերականգնման մատղաշների (ремонт) գեներացիան և արյան աստիճանը: Ստանում է տոհմային տնտեսություններից ներ-

բուծված մատղաշների ծնողների արտադրողականության մասին տեղեկանքներ, իսկ առանձին աչքի ընկնող կենդանիների նկատմամբ տեղեկանքներ են ստանում նաև քույրերի և կիսաքույրերի արտադրողականության մասին:

15. Բոնիտիրովկայի աշխատանքը կատարվում է հետևյալ կերպ՝

ա) ֆերմաներում և բրիգադներում կազմակերպվում են արտադրական խորհրդակցություններ, որտեղ բացատրվում են բոնիտիրովկայի խնդիրները և նրա անցկացման կարգը.

բ) սահմանվում է խոզերի կերակրման, խնամքի և պահպանման դրությունը, որը նշվում է բոնիտիրովկայի հաշվետվությունում:

գ) ստուգվում են զոոտեխնիկական հաշվառման տվյալները, որի հիման վրա լրացվում են վարազների և մերունների բոնիտիրովկայի տեղեկագրերը:

16. Անմիջականորեն կատարվում է կենդանիների զոոտեխնիկական զննում, ստուգվում է տիպիկայնությունը և նրանց ցեղին համապատասխան կազմվածքը, որոշվում է գերությունը, յուրաքանչյուր կենդանու կշիռը և չափումները: Կենդանիների անմիջական զննման բոլոր տվյալները մտցվում են բոնիտիրովկայի տեղեկագրի համապատասխան սյունյակներում: Ցեղի և ծագման տվյալների, արտադրողականության գնահատման, զարգացման և էքստերիերի հիման վրա որոշվում է կենդանիների դասը և նրա նշանակումը: Մասնավորապես, ընդհանուր արտադրական հոտից նշվում են լավագույն մերուններն ու վարազները, որոնցից պետք է աճեցվեն իր հոտի վերականգնման և լավացման համար տոհմային մատղաշներ:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Կենդանիների նայումը կատարվում է ընտանիքներով:

17. Գումարային դասով էլիտա անցած կենդանիները ենթակա են ֆոտոնկարահանման: Այդ ֆոտո նկարները կցվում են բոնիտիրովկայի տեղեկագրերին (անպայման տոհմային տնտեսությունների համար):

18. Տնտեսություններում ինֆեկցիոն հիվանդություններ լինելու դեպքում բոնիտիրովկան կատարվում է սկզբում առողջ գլխաքանակ ունեցող ֆերմաներում և վերջին հերթին վոչ բարեհաջող ֆերմաներում, ըստ որում, ինֆեկցիայի փոխանցու-

մից խուսափելու համար պետք է ձեռք առնել բոլոր անհրաժեշտ պրոֆիլակտիկ միջոցառումները:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Սուր վարակիչ հիվանդությամբ հիվանդ կենդանիները յենթարկվում են բոնիտիրովկայի նրանց բուժելուց հետո:

19. Խոզերի նայումը և գնահատումը վերջացնելուց հետո, զոոտեխնիկը յուրաքանչյուր տնտեսությունում կազմում է բոնիտիրովկայի ամփոփման հաշվետվություն: Բոնիտիրովկայի արդյունքների և միաժամանակ հոտի որակի լավացման միջոցառումները քննության են առնվում կոլտնտեսության խոզապահների արտադրական խորհրդակցություններում և կոլտնտեսության վարչության նիստերում:

3. ԱՆՎԱՆԱԿՈՉՈՒՄՆ ՈՒ ԱԿԱՆՋԻ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒՄԸ

20. Բոլոր տեսակի ցեղերի և ցեղային խմբերի ցեղագրականը չխախտելու նպատակով մատղաշ վարազների անվանումը տրվում է իրենց հոր անվան նման. օրինակ՝ հոր անունը յեթե «Սեկրետ է», տղայի անունը նույնպես կլինի «Սեկրետ»: Մատղաշ մայրացուների անունը տրվում է մոր անվան համապատասխան. օրինակ՝ մոր անունը «Գիլադլիկա»; աղջկա անունը նույնպես կլինի «Գիլադլիկա»: Փաստաթղթերում անվան կողքին ցույց է տրվում կենդանու գործարանային համարը:

4. ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԿԱՐԳԸ

Վ Ա Ր Ա Զ Ն Ե Ր

21. Մատղաշ վարազների առաջին գնահատումն անց է կացվում նրանց զուգավորման նշանակելու ժամանակ, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) զարգացման.

բ) էքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

գ) ծնողների արտադրողականության.

22. Վարազների յերկրորդ գնահատումն անց է կացվում իրենցով բեղմնավորված մերունների ծնելուց հետո, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) զարգացման.

բ) վարազների էքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

գ) սերնդի կենդանի քաշի.

դ) ծնողների արտադրողականության։

23. Վարազների յերրորդ գնահատումն անց է կացվում իրենց աղջիկներից ստացված առաջին ծնից հետո, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) վարազների զարգացման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

բ) աղջիկների արտադրողականության.

գ) սերունդների կենդանի քաշի։

24. Վարազների վերջնական գնահատումն անց է կացվում իրենց աղջիկների յերկրորդ ծինն ստանալուց հետո, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) վարազների զարգացման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

բ) իրենց աղջիկների արտադրողականության.

գ) սերունդների կենդանի քաշի։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Վարազների համար հաշվի չի առնվում իրենցով բեղմնավորված մայրերի ծների արդյունքով, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) վերարտադրողականության ընդունակության.

բ) բեղունության և խոշորապտղատվության.

գ) աղջիկների զարգացման.

դ) աղջիկների եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության։

25. Վարազների արտադրողականությունը որոշվում է և գնահատվում նրա արտադրողականության միջին տվյալներով։ Գնահատման համար վերցվում են հետևյալ հատկանիշները՝ (կաթնատվությունը, խոճկորների կենդանի քաշը մեկ ամսական հասակում), պտղատվությունը (կենդանի ծնված խոճկորների քանակը ծնվելու ժամանակ)։ Վարազի գնահատումն ըստ արտադրողականության անց է կացվում բոլոր հաշվի առած աղջիկներով։ Արտադրողականության դասը որոշվում է համաձայն 4-րդ հավելվածի։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Վարազներին ըստ աղջիկների արտադրողականության գնահատելիս, հաշվի չի առնվում մայրերի մթերատվությունը։

26. Հինգ աղջիկներից պակաս, կամ բոլորովին տեղեկություն չլինելու դեպքում, վարազների արտադրողականությունը որոշվում է ծնողների արտադրողականության տվյալներով (տես հավելված 1)։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Հոր արտադրողականության վերաբերյալ տեղեկություններ չլինելու դեպքում, վարազի արտադրողականությունը որոշվում է մոր ցուցանիշներով։

27. Վարազների գնահատման ժամանակ ըստ մայրերի, քույրերի, կիսաքույրերի և աղջիկների արտադրողականության, հաշվի չեն առնվում ինֆեկցիոն հիվանդությամբ հիվանդացած կամ մայրերի հղիության և նոր ծնած շրջանում ինֆեկցիոն հիվանդության պատճառով զարգացմամբ հետ մնացած ծները։

28. Ներկա հրահանգում ցույց տված վարազի արտադրողականության գնահատումն ըստ աղջիկների հանդիսանում է մոտեցում, դեպի վարազի ժառանգական հատկանիշների ուսումնասիրումը։ Դրա համար տոհմային վարազի սերնդի հաշվառումն ու ուսումնասիրությունը պետք է կատարվի նրա հոտի տոհմային ծառայության ամբողջ ընթացքում։ Վարազների գնահատումն ըստ սերնդի կենդանի քաշի, որոշվում է յերկու ամսական հասակում։ Սերնդի կենդանի քաշը որոշվում է յուրաքանչյուր մերունի 4 լավ խոճկորների միջին տվյալներով (ցանկալի է յերկուսը լինեն մայրացուներ և յերկուսը վարազիկներ), բայց ոչ պակաս 5 մերունից (տես 2-րդ հավելվածը)։

ՄԵՐՈՒՆՆԵՐ

29. Մատղաշ մոր առաջին գնահատումն անց է կացվում նրանց զուգավորման նշանակելիս, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) մերունի զարգացման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

բ) ծնողների արտադրողականության։

30. Յերկրորդ գնահատումն անց է կացվում առաջին ծինը ստանալուց հետո, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) մերունի զարգացման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

բ) մերունի արտադրողականության։

31. Յերրորդ գնահատումն անց է կացվում յերկրորդ ծինը ստանալուց հետո, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) մերունի զարգացման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

բ) մերունի արտադրողականության։

32. Վերջնական գնահատումն անց է կացվում յերրորդ ծինը ստանալուց հետո, ըստ հետևյալ հատկանիշների՝

ա) մերունի զարգացման, եքստերիերի, կոնստիտուցիայի և առողջության.

բ) մերունի արտադրողականության։

33. Մերունի արտադրողականության գնահատականն առաջին անգամ վորոշվում է ծնողների արտադրողականության տվյալներով (տես հավելված 1)։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Հոր արտադրողականության մասին տվյալներ չլինելու դեպքում, արտադրողականությունը վորոշվում է մոր ցուցանիշներով։

34. Մերունի արտադրողականությունը յերրորդ անգամ գնահատելիս վորոշվում է առաջին յերկու ծնունդներից ամենալավով. իսկ վերջնականի դեպքում՝ առաջին յերեք ծնի յերկու լավերի միջին ցուցանիշներով։

Լավ ծին է համարվում, յերբ ծնելու ժամանակ ստացվում են մեծ թվով կենդանի խոճկորներ և մեկ ամսական հասակում ունեն լավ կենդանի քաշ։

35. Մերունի պտղատվությունը գնահատվում է կենդանի ծնված խոճկորների քանակով, հաշվի առնելով նրանց խոշորապտղատվությունը (տես 3-րդ հավելվածը)։

Այն դեպքում, յերբ մեկ խոճկորի միջին քաշը (ընում մինչև 12 խոճկոր) մեկ կիլոգրամից ցածր է, գնահատումն ըստ պտղատվության իջեցվում է մեկ դասով։ Յեթե 12 խոճկորից ավել է, այդ դեպքում իջեցում չի կատարվում։

36. Գնահատումն ըստ կաթնատվության, կատարվում է մեկ ամսական հասակի խոճկորների կենդանի քաշով (տես 3-րդ հավելվածը)։

5. ԳՈՒՄԱՐԱՅԻՆ ԴԱՍԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ ՅԵՎ ՎԱՐԱԶՆԵՐԻ ՈՒ ՄԵՐՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՅԵՎ ԵՔՍՏԵՐԻԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

37. Մերունի և վարազի արտադրողականության գումարային դասն ըստ աղջիկների, վորոշվում է պտղատվության և կաթնատվության ցուցանիշների գնահատումով։ Այն դեպքում, յերբ պտղատվության և կաթնատվության գնահատականը չի համընկնում, գումարային դասը սահմանվում է՝ պտղատվության և կաթնատվության գնահատականները չհամընկնելու դեպքում ըստ կաթնատվության — մեկ դասով, ըստ միջանկյալ դասի — յերկու դասով, ըստ միջանկյալի բարձր ցուցանիշի — յերեք դասով։

38. Վարազների և մերունների զարգացումը գնահատվում է ըստ կենդանի քաշի, մարմնի յերկարության և կրծքի փաթի (տես հավելված 7 և 7 Ա)։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Կենդանի քաշի մարմնի յերկարության և կրծքի փաթի ցուցանիշները չհամապատասխանելու դեպքում, գնահատականը կատարվում է ցածր ցուցանիշներով։

39. Կենդանի քաշի, նույնպես և մարմնի յերկարության, կրծքի փաթի, կրծքի խորության չափումները հաշվի յեն առնվում կենդանու եքստերիերային գնահատման ժամանակ, ըստ հոդվածների (տես հավելված 5)։

40. Կենդանի քաշը և չափումները սահմանվում են բոնիտիրովկայի որը։ Մարմնի յերկարությունը (ծոծրակային կատարից մինչև պոչի արմատի տարածությունը սանտիմետրներով) և կրծքի փաթը չափվում է չափաժապավենով, մնդավի բարձրությունը և կրծքի խորությունը չափվում է չափափայտով։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Կենդանու մարմնի յերկարությունը և մնդավի բարձրությունը չափելու ժամանակ գլուխը և պարանոցը խիստ ցածրացրած չպետք է լինի։ Կրծքի ներքին գիծը, պարանոցը և գլուխը այդ դեպքում պետք է մի հարթության վրա լինեն, իսկ մեջքի գիծը չպետք է կորացած լինի վերև կամ ներքև, կենդանու անկանոն կանգնելու հետևանքով։

41. Մերուններին հղիության 4-րդ ամսում կշռելն արգելվում է. այդ դեպքում մերունի կենդանի քաշը գրվում է իրենց վերջին կշռման քաշը:

42. Վարազների և մերունների էքստերիերը որոշվում է կենդանուն անմիջականորեն նայելու միջոցով և զանազան հոդվածների գնահատումն ըստ հարյուր բալլային շկալայի, հաշվի առնելով կենդանու զարգացումը և էքստերիերի նկարագրությունն ըստ բանալու— (տես հավելված 5,6):

43. Խոշոր սպիտակ անգլիական ցեղի խոզերը և նրա մետիսները գնահատվում են № 5 շկալայով:

44. Կենդանու արտադրողականության տվյալների բացակայության դեպքում, կենդանին բոնիտիրովկայի յե յենթարկվում ըստ էքստերիերի, կոնստիտուցիայի, առողջության և զարգացման: Բոնիտիրովկայի տեղեկագրում նշում է արվում այն մասին, վոր դասային գնահատումը կատարվել է ըստ էքստերիերի և զարգացման, իսկ «գումարային դասի» սյունյակում, ցույց է տրվում «առանց արտադրողականության գնահատման»:

45. Վերջնական գնահատումից հետո կենդանու դասի բարձրացումը կարող է կատարվել հետևյալ դեպքերում՝

ա) վարազների նկատմամբ — յեթե նրանց աղջիկներն արտադրողականության հաջորդաբար բարձրացում են տալիս, իսկ վարազների զարգացման և էքստերիերի ցուցանիշները կլինեն վոչ պակաս պահանջված համապատասխան բարձր դասից.

բ) մերունների նկատմամբ—յերբ 4 ծնունդից միջին թվով 3 լավ
« 5 » « 3 »
« 6 » « 4 »
« 7 և բարձր 5 »
ծինով կտացվեն մթերատվության բարձր ցուցանիշներ, ընդդեմ հաշվի առած վերջնական գնահատականի, իսկ մերունի զարգացման և էքստերիերի ցուցանիշները ցածր չեն լինի բարձրացրած դասի պահանջից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Յեթե մերունն արտադրողականության վերջնական գնահատումից հետո հաջորդ ծնունդներում խիստ իջեցնում է արտադրողական ցուցանիշները, ապա նրա հետագա օգտագործման հարցը, իջեցման պատճառները պարզաբանելուց հետո, վորոշվում է

զոոտեխնիկական անասնաբուժական հանձնաժողովի կողմից:

6. ՎԱՐԱԶՆԵՐԻ ՅԵՎ ՄԵՐՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱՍԱՅԻՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ

46. Բոնիտիրովկայի ժամանակ մաքուր-արյուն մետիս և տեղական լավացրած մերուններն ու վարազները բաժանվում են 4 դասի՝ էլիտա, առաջին դաս, յերկրորդ դաս, և յերրորդ դաս:

Ա. ՎԱՐԱԶՆԵՐԻ ԴԱՍԵՐԸ

47. Էլիտայի դասն են անցկացվում վարազները, վորոնք համապատասխանում են հետևյալ պահանջներին՝

ա) առողջ, ամուր կոնստիտուցիայով, առանց էքստերիերային արատների, ունեն վոչ պակաս 12 նորմալ պտուկներ, էքստերիերային գնահատման ժամանակ ստացել են 90 բալլից վոչ պակաս և ըստ զարգացման ունեցած ցուցանիշները էլիտայի դասի յեն:

բ) ըստ արտադրողականության — էլիտայի դասի յեն.

գ) ըստ սերնդի կենդանի քաշի — վոչ պակաս առաջին դասից:

48. Առաջին դասն են անցկացվում այն վարազները, վորոնք բավարարում են հետևյալ պահանջներին՝

ա) առողջ, ամուր կոնստիտուցիայով, ունեն վոչ պակաս 12 նորմալ պտուկներից և էքստերիերի գնահատման ժամանակ ստացել են 85 բալլից վոչ պակաս, ըստ զարգացման բավարարում են առաջին դասի պահանջներին, դրա հետ միասին չպետք է թույլ տրվեն էքստերիերային հետևյալ արատներ՝ մեջքի կորություն, թիակների յետևի սղմվածություն, ցած ընկած կապահոդեր (проступающие бабки).

բ) ըստ արտադրողականության — առաջին դասի յեն.

գ) ըստ սերնդի կենդանի քաշի — վոչ պակաս յերկրորդ դասից:

49. Յերկրորդ դասն են անցկացվում այն վարազները, վորոնք բավարարում են հետևյալ պահանջներին՝ ա) առողջ, ամուր կոնստիտուցիայով, էքստերիերային գնահատման ժամանակ ստացել են 80 բալլից վոչ պակաս. Ըստ զարգացման ունեն յերկրորդ դասի ցուցանիշներից վոչ պակաս. դրա հետ միասին չպետք է թույլ տալ հետևյալ արատներ՝ կոր ընկած մեջք, թիակների հետևի սղմվածություն:

բ) ըստ արտադրողականության — յերկրորդ դասի յեն․

դ) ըստ սերնդի կենդանի քաշի — վոչ պակաս յերրորդ դասից։

50․ Յերրորդ դասն են անցկացվում այն վարազները, վորոնք եքստերիերային գնահատման ժամանակ ստացել են 80 բալլից վոչ պակաս և յերրորդ դասի յեն ըստ զարգացման, ըստ արտադրողականության և ըստ սերնդի կենդանի քաշի։

51․ Արտադասային խումբն են անցկացվում այն վարազները, վորոնց ցուցանիշներն ըստ զարգացման յերրորդ դասի պահանջներից ցածր են կամ թե չէ, ունեն խիստ արտահայտված եքստերիերային արատներ՝ մեջքի կորություն, թիակների հետևի սեղմվածություն, ցած ընկած կապահոդեր, վորոնք փոխանցվում են ժառանգներին։

Բ. ՄԵՐՈՒՆՆԵՐԻ ԴԱՍԵՐԸ

52․ Ելիտայի դասն են անցկացվում այն մերունները, վորոնք համապատասխանում են հետևյալ պահանջներին՝

ա) առողջ, ամուր կոնստիտուցիայով, առանց եքստերիերային արատների, ունեն վոչ պակաս 12 նորմալ պտուկներից, եքստերիերային գնահատման ժամանակ ստացել են 90 բալլից վոչ պակաս և ըստ զարգացման համապատասխանում են ելիտայի դասի պահանջներին․

բ) ըստ արտադրողականության— ելիտայի դասի յեն։

53․ Առաջին դասն են անցկացվում այն մերունները, վորոնք համապատասխանում են հետևյալ պահանջներին՝

ա) առողջ, ամուր կոնստիտուցիայի, ունեն վոչ պակաս 12 նորմալ զարգացած պտուղներից, եքստերիերային գնահատման ժամանակ ստացել են 80 բալլից վոչ պակաս և ըստ զարգացման համապատասխանում են առաջին դասի պահանջներին, դրա հետ միասին, չպետք է թույլ տրվեն հետևյալ թերևս թույլ արտահայտված եքստերիերային պակասություններ՝ մեջքի նկատվող մշտական կորություն, թիակների հետևի սղմվածություն, ցած ընկած կապահոդեր, կարճ խթանաձև հետույք (шилообразный зад)։

բ) ըստ արտադրողականության — առաջին դասի յեն։

54․ Յերկրորդ դասն են անցկացվում այն մերունները, վորոնք համապատասխանում են հետևյալ պահանջներին՝

ա) առողջ, ամուր կոնստիտուցիայով, ունեն վոչ պակաս

12 զարգացած պտուկներից, եքստերիերի գնահատման ժամանակ ստացել են 70 բալլից վոչ պակաս և ըստ զարգացման համապատասխանում են յերկրորդ դասի պահանջներին․ դրա հետ միասին չպետք է թույլ տրվեն՝ մեջքի կորություն (մշտական նկատվող) և թիակի հետևի սղմվածություն։

բ) ըստ արտադրողականության — յերկրորդ դասի յեն։

55․ Յերրորդ դասն են անցկացվում այն մերունները, վորոնք ունեն ըստ արտադրողականության, զարգացման և եքստերիերի յերրորդ դասի գնահատական։

56․ Մերունները, վորոնց արտադրողականության կամ զարգացման ցուցանիշները ցածր են յերրորդ դասից, կամ ունեն մեջքի խիստ կորություն, թիակների հետևի սղմվածություն, վորոնք փոխանցվում են ժառանգաբար, անց են կացվում արտադասային խումբը։

57․ Վարազները և մերունները ելիտայի, առաջին և յերկրորդ դասն անցկացնելու անհրաժեշտության դեպքում, վորոնք բոլոր ցուցանիշներից գնահատականներ չունեն (զարգացում, եքստերիեր, արտադրողականություն, սերնդի կենդանի կշիռ) գնահատվում են մեկ ցուցանիշը չհամապատասխանելու դեպքում, հակառակ բարձր ցուցանիշի, մեկ դաս ցածր և յերկու ցուցանիշի չհամապատասխանելու դեպքում, նրանցից ցածրով։

Կենդանիների դասի վորոշումը պետք է նայվեն վորպես կենդանիների գնահատման առաջին մոտեցում․ դրա համար վարազների և նրանց համապատասխան մերունների ընտրությունը պետք է կատարվի ծնողների ու նրանց նախնիների անհատական հատկությունները նկատի առնելով (եքստերիերը, զարգացումը, արտադրողականությունը և իրենց հատկանիշների փոխանցումը սերնդին) այն հաշվով, վորպեսզի ապահովվի սերնդում՝

ա) արյան չափի բարձրացումը (գեներացիա)․

բ) արտադրողականության բարձրացումը,

գ) կոնստիտուցիայի և եքստերիերի լավացումը,

դ) կենդանի քաշի բարձրացումը, վաղահասությունը և կենդանու չափումները։

58․ Հողբաժինը և զոոտեխնիկները, ոգտագործելով բոնիտիրովկայի նյութերը կազմում են՝

ա) յուրաքանչյուր արտադրողի և մերունի ընթացիկ տարվա զուգավորման պլանը, վարազներին համապատասխան մերունների անհատական ընտրության հիման վրա (подбор)։

բ) տոհմային խոզերով կոմպլեկտավորված հոտի պլանը, ցածրորակ մերուններն և վարազները բարձրորակ կենդանիներով փոխարինելու ժամկետները և կարգը․

գ) տոհմային մատղաշների լավացման, ընտրության և աճեցման միջոցառումներն ու հասակավոր հոտի կազմի լավացման միջոցառումները, ցուցմունքներ զոոտեխնիկական հաշվառման լավացման և անցկացման վերաբերյալ։

7. ՀՈՏԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ ԸՍՏ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ ԽՄԲԵՐԻ

59․ Բոնիտիրովկայի հիման վրա մեծահասակ խոզերը բաշխվում են՝

Ա․ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Ըստ ընտանիքների։ Ընտանիքին միացվում է՝ մայրը (նախնին), աղջիկները, թոռները, ծոռները և ծոռի ծոռներն, այսինքն մերուններ, որոնք ունեն ընդհանուր նախնի, ցեղագրական 4 գեներացիայի սահմաններում։ Հանձնաժողովը բոնիտիրովկայի տվյալների վերլուծման հիման վրա ընտրում է լավագույն ընտանիքներ կամ առանձին կենդանիների տոհմային հոտի վերարտադրողականության նպատակով, իսկ ցածրորակ կենդանիները հանձնվում են մյուս կոլտնտեսություններին։

Բ․ ՎՈՉ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

ա) տոհմային կորիզ․

բ) հոտի վերարտադրողականության խումբ․

գ) բտման խումբ․

Տոհմային կորիզ են նշանակվում ըստ ծագման, կոնստիտուցիայի, էքստերիերի, զարգացման և արտադրողականության լավագույն վարազներն ու մերունները։ Տոհմային կորիզի վարազներից ու մերուններից ստացված սերունդը աճեցվում է կոլխոզների հոտի վերականգնման ու լայնացման համար, ինչպես և որպես տոհմացու վաճառելու։

Վերարտադրվող հոտի խմբում նշանակվում են մնացած վարազներն ու մերունները, որոնք պիտանի յեն վերարտադրության նպատակների համար։

Բտման խմբում նշանակվում են վերարտադրող խմբի հոտի մերուններից և վարազներից ստացված մատղաշները, նույնպես և մեծահասակ վարազներն ու մերունները, որոնք պիտանի չեն վերարտադրության նպատակների համար։

60․ Արգելվում է օգտագործել վերարտադրության նպատակով տոհմային և արտադրական հոտերից այնպիսի վարազներ և մերուններ, որոնք չեն բավարարում տվյալ ցեղի ստանդարտի պահանջներին։

61․ Կոլտնտեսություններում բոնիտիրովկայի ժամանակ ընդհանուր արտադրական հոտից պարտադիր կարգով առանձնացվում է լավագույն մերունների խումբ, որոնցից պետք է աճեցվեն տոհմային մատղաշներ իրեն հոտի վերականգման և լայնացման համար։

8. ՎԱՐԱԶԱՑՈՒ ՅԵՎ ՄԱՅՐԱՑՈՒ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

62․ Վարազների և մերունների բոնիտիրովկայի հետ միաժամանակ բոնիտյորը նայում է յերկուսից մինչև 10 ամսական վարազիկներին ու մայրացուներին, որոնք առանձնացված են տվյալ տնտեսության տոհմային հոտի վերականգնման կամ լրացման համար։

63․ Բոնիտյորը նախորոք հոտի վերականգնման, մատղաշների ծագման, ցեղի, արյան չափի, հասակի տվյալները մըտցնում է հոտի վերականգնման, մատղաշների նայման տեղեկագրում (Հավելված 9)։ Այդ տվյալները դուրս են գրվում տընտեսության տոհմային գրանցումներից։ Հոտի վերականգնման մատղաշների հենց այդ բոնիտիրովկայի ցուցակում գրանցվում են ծնողների արտադրողականության և զարգացման տվյալները։ Բոնիտիրովկայի ժամանակ կատարվում է յուրաքանչյուր կենդանու կշռումը, չափումները և ստուգվում են ականջի համարներն ու հայտնաբերվում մարմնակազմի պակասությունները։

64․ Բոնիտյորը կենդանիների հասակի, կենդանի քաշի, չափումների, մարմնակազմի պակասությունների նշանների տվյալների հիման վրա տոհմային մատղաշի զարգացման չկալայով վորոշում է թե վոր դասին է պատկանում տվյալ վարազիկը կամ մայրացուն (Հավելված 2)։

ԾԱՆՈՒԹՈՒԹՅՈՒՆ․— Հոտի վերականգնման մատղաշների չափումները կատարվում են 6 ամսական հասակից։ Կենդանի քաշի և մարմնի յերկարության ցուցանիշները չհամապատասխանելու դեպքում, կենդանին գնահատվում է ցածր ցուցանիշներով։

ГОС. ПУБЛ. БИБЛИОТЕКА ՀՍՍՀ-ССР

65. Տոհմային մատղաշի նայման բոլոր տվյալները բոնիտյորը մտցնում է տեղեկագրում և ապա կազմում է ամփոփման հաշվետվություն հոտի վերականգնման, վարազիկների և մայրացուների նայման համաձայն:

66. Հոտի վերականգնման, վարազիկների և մայրացուների ամփոփման հաշվետվություն կազմելիս, այդպիսին տրվում է երկու աղյուսակով (տես հավելված 10 և 11): Նրանցից մեկը ցույց է տալիս հոտի վերականգնման մատղաշի զարգացման դասային գնահատումը, իսկ երկրորդում տրվում է ամփոփման հաշվետվություն ծնողների որակի մասին, որոնցից թողնվել են հոտի վերականգնման մատղաշները:

9. ԽՈԶԵՐԻ ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

67. Վարազների և մերունների բոնիտիրովկայի տեղեկագրերի (հավելված 12,13) և հոտի վերականգնման մատղաշների նայման տեղեկագիրը (հավելված 9) բոնիտյորի կողմից լրացվում է և ներկայացվում՝

ա) շրջհողբաժնին մեկ օրինակից.

բ) յուրաքանչյուր կոլտնտեսությունում բոնիտիրովկայի տվյալներն անպայման մտցվում են տոհմային (գործարանային) քարտերում: Քարտեր չլինելու դեպքում կոլտնտեսություններում թողնել տեղեկագրերի մեկ օրինակը.

68. Վարազների, մերունների և հոտի վերականգնման, մատղաշների նայման, բոնիտիրովկայի ամփոփման հաշվետվությունը (տես հավելված 10,11,14,15) լրացվում է և ներկայացվում հետևյալ կարգով՝

ա) շրջանի կոլտնտեսությունների տոհմային հոտի վերաբերյալ ամփոփման հաշվետվությունը կազմվում է հողբաժնի զոոտեխնիկի կողմից երկու օրինակ, որից մեկը թողնվում է հողբաժնում, մյուսը ներկայացվում է հանրապետության Հողժողկոմատին:

բ) Տոհմային հոտի վերաբերյալ հանրապետության Հողժողկոմատի կողմից կազմվում է ամփոփման հաշվետվություն երկու օրինակից, որից մեկն ուղարկվում է ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին, մյուսը մնում է տեղում:

69. Բոնիտիրովկայի տեղեկագրերը և ամփոփված հաշվետվությունները կոլտնտեսությունների կողմից ներկայացվում

են համապատասխան ինստանցիային, բոնիտիրովկայի ավարտելուց ոչ ուշ 10 օր հետո:

70. Հողբաժինը բոնիտիրովկայի վերաբերյալ ամփոփված հաշվետվությունը ներկայացնում է համապատասխան ինստանցիային ոչ ուշ, քան 20/9-ի:

71. Կոլխոզի բոնիտյոր զոոտեխնիկը ներկայացնում է ՊՏԳ տեսչությանը մերունների, վարազների և հոտի վերականգնման մատղաշների վերաբերյալ քարտեր (հաստատված ձևերով), որոնք բավարարում են ՊՏԳ գրանցման պահանջներին:

72. Մեծահասակ կենդանիների համար, որոնք ստացել են էլիտա դասի գնահատական, լրացվում են երկու օրինակից անհատական տոհմային քարտեր, որից մեկն ուղարկվում է ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին, իսկ մյուսը մնում է հանրապետության Հողժողկոմատում:

Ներկա հրահանգի հրատարակությամբ նախկին բոլոր հրահանգները համարվում են չեղյալ:

Հավելված 1

ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄՆ ԸՍՏ ԾԱԳՄԱՆ

	Ծնողների դասերի զուգակցումն ըստ արտադրողականության	Մայրացուլի և վարազիկի դասն ըստ արտադրողականության
1	Էլ.—Էլ	Էլ
2	Էլ.—1-ին դաս	Էլ
3	Էլ.—2-դ »	1 դաս
4	Էլ.—3-դ »	2 »
5	1 դաս—1 »	1 »
6	1 » —2 »	2 »
7	1 » —3 »	2 »
8	2 » —2 »	2 »
9	2 » —3 »	2 »
10	3 » —3 »	3 »

Հավելված 3

ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ՄԵՐՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՇԿԱԼԱՆ

Մերունների ցեղը կամ ցեղային խումբը	Մերունի դասը	Ծնվելու ժամանակ ընդամենը կենդանի խոճկորներ ոչ պակաս	Բնի ընդհանուր քաշը մեկ ամսական հասակում կիլոներով
Սպիտակ խոշոր անգլիական և տեղական լավացրած մերուններ	Էլիտա	12	70
	1	11	60
	2	10	50
	3	8	40

Հավելված 4

ՎԱՐԱԶՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՇԿԱԼԱՆ ԸՍՏ ՍԵՐՆԴԻ

Վարազի դասը	Առաջին անգամ ծնածների պտղաբերությունը	Խոճկորների ընդհանուր քաշը մեկ ամս. հասակում	Երկու անգամ ծնածների պտղաբերությունը (լավ ծինով)	Խոճկորների ընդհանուր քաշը մեկ ամսական հասակում կիլոներով
Էլիտա	10-ից բարձր	55	11-ից բարձր	66
1	9,0—9,9	45	10,0—10,9	55
2	8,0—8,9	40	9,0— 9,9	45
3	7,0—7,9	35	8,0— 8,9	40

Հավելված 5

ԽՈՇՈՐ ՍՊԻՏԱԿ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՑԵՂԻ ԽՈԶԵՐԻ ԷՔՍՏԵՐՅԵՐԱՅԻՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ

№ №	Էքստերիերի հոդվածները	Գնահատումը: Վարազների համար մաքսիմալ բալլը	Գնահատումը: Մերուների համար մաքսիմալ բալլը	Էքստերիերային հիմնական նշանները	Արատներ և պակասություններ
	Ընդհանուր տեսքը և կոնստիտուցիան				
1	Ցեղի նշանները	5	5	Տիպիկ և ցեղի համար, կենդանին լավ հասակ ունի, բավական բարձր և ամուր վոտներով:	Վատ և զարգացած, տիպիկ չէ, ուժեղ ձգված, ցայտուն տափակ կողերով կամ կարճամարմին, կարճ վոտներով:
2	Կոնստիտուցիան և ձևերը	8	8	Առողջ, ամուր, կենդանին համաչափ զարգացած, ամրակազմ տիպի, լավ կրունկներով (колодкой), հանդիստ խառնվածքով (темперамент):	Թույլ վոսկրակազմ, մարմնի մասերի անհամաչափ զարգացում, փխրուն կամ չափազանց կոպիտ տիպ, Թմրած, սառնարյուն (ֆլեգմատիկ) կամ նյարդային խառնվածք:
3	Շարժումը	5	5	Քայլելիս ազատ, վստահ, առանց հետևը շարժելու:	Վոչ յեռանդոտ, կաշկանդված, քայլելիս հետևին ուժեղ կերպով շարժում է:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Կենդանիները, վորոնք ունեն կենդանի քաշի, մարմնի յերկարության, կրծքի փաթի առաջին դասի պահանջներից վոչ պակաս ցուցանիշներ (տես զարգացման շկալան) ըստ ընդհանուր տեսքի և կոնստիտուցիայի, գնահատվում են բարձր բալլով:

ԲՈԼՈՐ ՑԵՂԵՐԻ ՅԵՎ ՑԵՂԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՇԿԱԼԱՆ

(բացի բերկշիրից)

ՀԱՍԱԿԸ	Վարազիկներ								Մայրացուներ							
	Էլիտա		1—դաս		2—դաս		3—դաս		Էլիտա		1—դաս		2—դաս		3—դաս	
	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.	Քաշը կ. գ.	Յերկար. ս. մ.
	(վոչ պակաս)								(վոչ պակաս)							
2 ամիս	20	—	15—19,9	—	12—14,9	—	10—11,9	—	18	—	14—17,9	—	12—13,9	—	10—11,9	—
2 » 10 որ	24	—	18—23,9	—	15—17,9	—	12—14,9	—	22	—	17—21,9	—	15—16,9	—	12—14,9	—
2 » 20 »	29	—	22—28,9	—	18—21,9	—	15—17,9	—	27	—	21—26,9	—	18—20,9	—	15—17,9	—
3 ամիս	34	—	26—33,9	—	22—25,9	—	18—21,9	—	32	—	25—31,9	—	22—24,9	—	18—21,9	—
3 » 10 որ	39	—	30—38,9	—	25—29,9	—	20—24,9	—	36	—	28—35,9	—	25—27,9	—	20—24,9	—
3 » 20 »	44	—	34—43,9	—	29—33,9	—	23—28,9	—	41	—	32—40,9	—	29—31,9	—	23—28,9	—
4 ամիս	49	—	38—48,9	—	33—37,9	—	26—32,9	—	46	—	36—45,9	—	33—35,9	—	26—32,9	—
4 » 10 որ	54	—	42—53,9	—	37—41,9	—	29—36,9	—	50	—	40—49,9	—	36—39,9	—	29—35,9	—
4 » 20 »	59	—	47—58,9	—	41—46,9	—	32—40,9	—	55	—	44—54,9	—	40—43,9	—	32—39,9	—
5 ամիս	64	—	52—63,9	—	45—51,9	—	36—44,9	—	60	—	48—59,9	—	44—47,9	—	36—43,9	—
5 » 10 որ	69	—	57—68,9	—	49—56,9	—	38—48,9	—	64	—	52—63,9	—	48—51,9	—	38—47,9	—
5 » 20 »	74	—	62—73,9	—	53—61,9	—	41—52,9	—	69	—	56—68,9	—	52—55,9	—	41—51,9	—
6 ամիս	80	110	67—79,9	106—109	58—66,9	98—105	45—57,9	86—97	74	106	61—73,9	102—105	56—60,9	94—101	45—55,9	82—93
6 » 10 որ	85	112	72—84,9	108—111	62—71,9	100—107	48—61,9	88—99	79	108	65—78,9	104—107	60—64,9	96—103	48—59,9	84—95
6 » 20 »	90	114	77—89,9	110—113	66—76,9	102—109	51—65,9	90—101	84	110	70—83,9	106—109	64—69,9	98—105	51—63,9	86—97
7 ամիս	96	117	82—95,9	112—116	71—81,9	102—111	55—70,9	92—101	89	113	75—88,9	108—112	69—74,9	99—107	55—68,9	88—98
7 » 10 որ	101	119	87—100,9	114—118	75—86,9	104—113	58—74,9	94—103	94	115	80—93,9	110—114	73—79,9	101—109	58—72,9	90—100
7 » 20 »	106	121	92—105,9	116—120	79—91,9	106—115	62—78,9	96—105	99	117	85—98,9	112—116	77—84,9	103—111	62—76,9	92—102
8 ամիս	112	124	97—111,9	118—123	84—96,9	108—117	66—83,9	98—107	104	120	90—103,9	115—119	82—89,9	104—114	66—81,9	94—103
8 » 10 որ	117	126	102—116,9	120—125	88—101,9	110—119	69—87,9	100—109	109	122	95—108,9	116—121	86—94,9	106—115	69—85,9	96—105
8 » 20 »	122	128	107—121,9	122—127	92—106,9	112—121	73—91,9	102—111	114	124	100—113,9	118—123	90—99,9	108—117	73—89,9	98—107
9 ամիս	128	131	112—127,9	124—130	97—111,9	114—123	77—96,9	104—113	120	126	105—119,9	119—125	95—104,9	109—118	77—94,9	99—108
9 » 10 որ	133	133	117—132,9	126—132	101—116,9	116—125	80—100,9	106—115	125	128	110—124,9	121—127	99—109,9	111—120	80—98,9	101—110
9 » 20 »	138	135	122—137,9	128—134	105—121,9	118—127	84—104,9	108—117	130	130	115—129,9	123—129	103—114,9	113—122	84—102,9	103—112
10 ամիս	144	138	128—143,9	130—137	110—127,9	120—129	88—109,9	110—119	136	132	120—135,9	124—131	107—119,9	114—123	88—106,9	104—113
10 » 10 որ	149	140	133—148,9	132—139	114—132,9	122—131	91—113,9	112—121	141	134	125—140,9	126—133	111—124,9	116—125	91—110,9	106—115
10 » 20 »	154	142	138—153,9	134—141	118—137,9	124—133	95—117,9	114—123	146	136	130—145,9	128—135	115—129,9	118—127	95—114,9	108—117
11 ամիս	160	145	144—159,9	136—144	123—143,9	126—135	99—122,9	116—125	151	138	135—150,9	129—137	119—134,9	119—128	99—118,9	109—118
11 » 10 որ	165	147	149—164,9	138—146	127—148,9	128—137	102—126,9	118—127	155	140	140—154,9	131—139	122—139,9	121—130	102—121,9	111—120
11 » 20 »	170	149	154—169,9	140—148	131—153,9	130—139	106—130,9	120—129	160	142	145—159,9	133—141	126—144,9	123—132	106—125,9	113—122
12 »	176	152	160—175,9	142—151	136—159,9	132—141	110—135,9	122—131	165	144	150—164,9	134—143	130—149,9	124—133	110—129,9	114—123

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Դասը վորոշվում ե ըստ ցածր ցուցանիշների գնահատականի. որինակ՝ 8 ամսական վարազիկն ունի 119 սմ. մարմնի յերկարություն, իսկ կենդանի քաշը 112 կ. գ., այդպիսի դեպքում վարազիկը պետք ե դասվի առաջին դասին, քանի վոր ցածր ցուցանիշը (յերկարությունը 118 սմ.) բավարարում ե առաջին դասի պահանջներին։

4	Գլուխը և պարանոցը				
4	Գ. ուխը	6	6	Վոչ կոպիտ, չափավոր մեծության, պրոֆիլի ծավածքի ցայտուն արտահայտությամբ, ճակատը լայն: Դունչը լայն, չափավոր յերկար, ծնոտները միանման յերկարության (ճիշտ կծում): Գանաչներն ամուր, լայն դրվածքով, մոտ: Աչքերը լայն դրվածքով: Տեսքը յեռանդոտ, ականջները բարակ, ասաձգական:	Չափազանց կոպիտ, խոշոր, պրոֆիլի առանց բավականաչափ ծավածքի, մոպսանման: Ճակատը նեղ, դունչը նեղ, չափազանց յերկար կամ խիստ կարճացած: Մի ծնոտը մյուսից կարճ: Գանաչները նեղ, վոչ բավարար մըկանային, խոնավ: Աչքերը նեղ դրվածքով, տեսքը թմրած, չըդիկ, ականջները հաստ, ձլորած:
5	Պարանոցը	2	2	Չափավոր յերկարության, մկանային, վոչ կոպիտ, վերևի մասն առանց կատարի, մարմնի հետ միաձուլված առանց խիստ անցման (перехода):	Չափազանց յերկար կամ չափազանց կարճ, կոպիտ, խոզատեղի (щетинный) կատարով, վորը մարմնին միացված ե խիստ անցումով:
	Մարմնի առջևի մասը				
6	Մնդավը և ուսերը	4	4	Ուսերը լայն, չեղ դրվածքով, լավ բոլորապատած մսով, միացված մեջքի հետ առանց սեղմվածության: Մնդավը լայն, բարձր, ուղիղ և թիակների մեջ առանց նվազելու (без западин):	Նեղ ուսեր, կոպիտ, դուրս ցցված ծանր բիակ, թույլ բոլորապատած մսով, մեջքի միացման տեղում սղմվածություն: Թիակների վրա ծալքեր: Մնդավը նեղ, սուր կամ թիակների միջև նվազած:

7	Վոտները	5	5	Զոր, լավ դրվածքով, մարմնի տակը չհավաքած, լավ արտահայտված ծունկով, կապահոդերը (бабки) ուղիղ, կարճ, բավական պարզացած, կճղակներն ամուր, բավականին զարգացած:	Վոտները խոնավ, վոչ ճիշտ դրվածքով (իքսաձև) խիստ հավաքված մարմնի տակ, այծոտուկ, թույլ, փուխր կճղակներ, դուրս ընկած կապահոդով (проступающая бабка):
8	Կուրծքը	8 / 17	6 / 15	Լայն և խորը:	Նեղ, վոչ խորը, թիակների հետևը խիստ սղմված:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Կրծքի խորության առաջին դասի պահանջից վոչ ցածր ցուցանիշ ունեցող կենդանիները գնահատվում են «Կուրծք» հոդվածի բարձր բալլով (տես զարգացման շկալան):

	Մարմնի միջին մասը				
9	Մեջքը և գոտկատեղը	10	10	Մեջքը լայն, ուղիղ կամ թեթև կորպով դեպի վեր կռացած, մոտ, առանց նվազելու թիակների հետևը և գավակի հետ միացման տեղը:	Նեղ, սուր, կախընկած, թիակների հետևը և գավակի հետ միացման տեղը նվազած:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Մարմնի յերկարության առաջին դասի պահանջի ցուցանիշներ ունեցող կենդանիները գնահատվում են բարձր բալլով (10):

10	Կողերը	3	3	Խորը, յերկար, կլորացած կողոսկրներով:	Վոչ խորը, կարճ, չափազանց տափակ կողոսկրներով:

11	Փորը և աճուկները	6	6	Քիփ (плотное), կախ չընկած և վերև չքաշված, կրծքի ներքին մակերեսի միացման տեղում առանց խոտորման, աճուկները քիփ սեղմված, լրացված։	Փափուկ, կախ ընկած, չափազանց ձգված, ցեպի կուրծքը խիստ անցումով։ Աճուկները փխրուն ընկած, չլրացված։
12	Պտուկները	4	9	Մերունի և վարազի համար ոչ պակաս 12 հավասարաչափ դասավորված պտուկներից։ Մերունների մոտ պտուկները պետք է լինեն լավ զարգացած։	Պտուկների քանակը 12-ից պակաս, պտուկները անհամաչափ դասավորված։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Մեծահասակ մերուննների համար փորի ձևի մասին պահանջն իջեցվում է։

	Մարմնի հետևի մասը				
13	Գավակը	7	9	Ջափավոր յերկարության, լայն, ուղիղ և մսոտ։ Պոչը յերկար, հիմքի մոտ հաստ։	Ջափազանց կարճ, կախ ընկած, խթանաձև, պոչը կարճ, հիմքի մոտ բարակ։
14	Զստամասը (окорока)	8	8	Լայն, մսոտ, լավ զարգացած և լրացած, իջած մինչև կրունկները, առանց խիստ սղմըվածության, կլոր։	Կարճ, թույլ լրացած։

15	Վոտները	8	8	Հայն դրվածքով, ամուր, կրունկներն առանց մոտենալու կամ թրաձևության, կապահոդերն առանց դուրս ընկնելու, կճղակներն ամուր և լայն։ Ցատկիչ հոդերը լավ զարգացած։	Նեղ դրվածքով, թույլ, կրունկները խիստ մոտեցած կամ ծռված դեպի դուրսը, թրաձև։ Կապահոդերը չափազանց յերկար, դուրս ընկած, ցատկիչ հոդերը թույլ զարգացած, ռևմատիկ և ռախիտիկ ուռուցքներ հոդերում, թույլ, մեծությամբ միմյանց անհավասար։
16	Վարազի սեռական օրգանները	5	—	Լավ զարգացած, սեռական գեղձերը հավասար մեծության, ամորձապարկը ոչ շատ ցածր, առաձգական և առանց կախ ընկնելու։	Սեռական գեղձերը թույլ զարգացած, խիստ տարբեր մեծությունների։ Ամորձապարկը ճըմլված, կախ ընկած, ցածր։
17	Կաշին և խոզաստևը (щетина)	6	6	Մաշկը նուրբ, ելաստիկ, բայց ոչ շատ բարակ, հոդերի վրա առանց ծալքերի։ Մազերը և խոզաստևը յերկար, բարակ, մետաքսանման, մարմինը հավասարաչափ ծածկած, առանց շատ խուճուճի։ Թույլատրվում է ալիքայնությունը։	Կոպիտ, հաստ, կամ չափազանց բարակ, կընճռոտված, չոր, հոդերի վրա ծալքավորված։ Կոպիտ խոզաստև, թույլ մազակալում, խիստ խոզ ու բորդություն, խիստ խուճուճայնություն, չափազանց նուրբ մազեր։
	Բալլերի գումարը	100	100	—	—

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Բոլոր ցեղերի և ցեղային խմբերի եքստերիերի գնահատման դեպքում, անհրաժեշտ է օգտվել հետևյալ բովանդակության օժանդակ տեղեկագրով։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՎԵԼՎԱԾԻ ՕԺԱՆԴԱԿ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Անունը	Անհատական համարը	Եքստերիերի հոդվածները																	[illegible]	[illegible]
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
		Յուրաքանչյուր հոդվածի գնահատականը բալլերով																		

ԵՔՍՏԵՐԻԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՄԱՆ ԲԱՆԱԼԻ

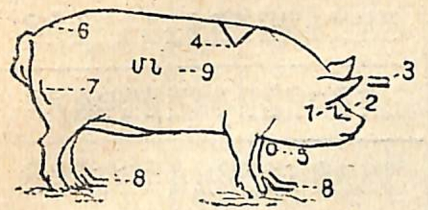

Նկ. 1

1. Գլուխը նորմալ (չի նշվում)
2. Պրոֆիլը խիստ գոգավոր
3. Ականջները հորիզոնական
4. Թիակների հետևը սեղմված
5. Կուրծքը լայն
6. Գավակը նորմալ (չի նշվում)
7. Ջստամասը լցված
8. Կապտհոդերը թույլ
9. Մազակալումը նորմալ

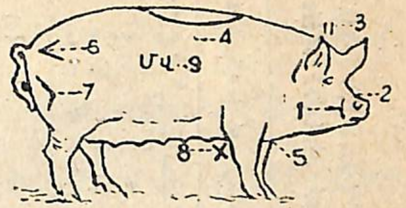

Նկ. 3

1. Գլուխը կարճ
2. Պրոֆիլը նորմալ գոգավոր (չի նշվում)
3. Ականջներն ուղիղ կանգնած
4. Մեջքը կախ ընկած
5. Կուրծքը նորմալ (չի նշվում)
6. Գավակը խթմաձև (крестец шилообразный)
7. Ջստամասը նիհար
8. Վոտները իքսանման
9. Մազակալումը վատ

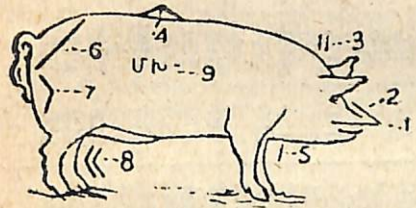

Նկ. 2

1. Գլուխը յերկար
2. Պրոֆիլը ուղիղ
3. Ականջներն ուղիղ կանգնած
4. Մեջքը սապատանման
5. Կուրծքը նեղ
6. Գավակը կախ ընկած
7. Ջստամասը նիհար
8. Վոտները թրաձև
9. Մազակալումը խիտ

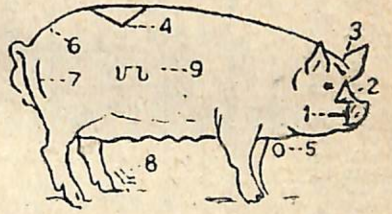

Նկ. 4

1. Գլուխը կարճ
2. Պրոֆիլը խիստ գոգավոր
3. Ականջները կախ ընկած
4. Գոտկատեղի թուլություն (ընկած)
5. Կուրծքը լայն
6. Գավակը ուղիղ (չի նշվում)
7. Ջստամասը լրացած
8. Կապտհոդերը թույլ
9. Մազակալումը նորմալ

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

V—Հատկանիշը խիստ արտահայտված է ◡—Հատկանիշը թույլ է արտահայտված

Հավելված 7

ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԽՈԶԵՐԻ ԲՈԼՈՐ ՑԵՂԵՐԻ ՅԵՎ ՑԵՂԱԿԱՆ ԽՄԲԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՇԿԱԼԱՆ ԸՍՏ ԿԵՆԴԱՆԻ ՔԱՇԻ ՅԵՎ ՄԱՐՄՆԻ ՅԵՐԿԱՐՈՒԹՅԱՆ (բացի բերկշիրի ցեղից)։

Հասակը ամիսներով	Կենդանի քաշը (կիլոգրամներով)								Մարմնի յերկարութ. (սանտիմետր.)							
	Վարազներ				Մերունններ				Վարազներ				Մերունններ			
	Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս
		Ոչ պակաս				Ոչ պակաս				Ոչ պակաս				Ոչ պակաս		
12	176	160	136	110	165	150	130	110	152	142	132	122	144	134	124	114
13	188	170	145	149	178	163	143	122	155	145	135	125	147	137	127	117
14	200	180	154	128	190	175	155	134	157	147	137	127	149	139	129	119
15	210	190	162	135	190	175	155	134	159	149	139	129	151	141	131	121
16	220	199	170	144	190	175	155	134	161	151	141	131	152	142	132	122
17	228	208	178	150	195	180	158	136	163	153	143	133	153	143	133	123
18	235	215	185	155	200	185	161	138	164	154	144	134	154	144	134	124
19	240	220	192	158	203	188	165	141	165	155	145	135	154	145	135	125
20	245	225	198	161	207	192	170	143	165	155	145	135	155	145	135	125
21	250	230	202	164	213	198	175	145	166	156	146	136	156	146	136	126
22	254	234	205	166	219	204	180	148	166	156	146	136	156	146	136	126
23	257	237	208	168	225	210	185	150	167	157	147	137	157	147	137	127
24—26	260	240	210	170	225	210	185	150	167	157	147	137	157	147	137	127
27—29	263	243	213	173	228	213	188	153	168	158	148	138	158	148	138	128
30—32	266	246	216	176	232	217	192	157	169	159	149	139	159	149	139	129
33 և բարձ.	270	250	220	180	235	220	195	160	170	160	150	140	160	150	140	130

Հավելված 7 Ա

ՈԺԱՆԴԱԿ ԱՂՅՈՒՍԱԿ ԽՈԶԵՐԻ ԲՈԼՈՐ ՑԵՂԵՐԻ ՅԵՎ ՑԵՂԱՅԻՆ ԽՄԲԵՐԻ ԵՔՍՏԵՐԻԵՐԻ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ (Ընդհանուր տեսակը, կոնստիտուցիան և ձեվերը, կուրծքը, մեջքը, և գոտկատեղը) ԲԱՑԻ ԲԵՐԿՇԻՐԻ ՑԵՂԻՑ

Հասակը ամիսներով	Կրծքի փաթը (սանտիմետրներով)								Մնացի բարձրությունը (ս. մ.)				Կրծքի խորությունը (ս. մ.)			
	Վարազներ				Մերուններ				Վարազներ		Մերուն.		Վարազներ		Մերուն.	
	Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Էլիտա	1 դաս	Էլիտա	1 դաս	Էլիտա	1 դաս	Էլիտա	1 դաս
10	122	115	105	95	116	108	99	89	75	70	72	66	42	40	40	38
11	129	121	111	101	122	113	103	93	77	72	74	68	43	41	41	39
12	136	126	116	106	128	118	109	99	78	73	75	69	44	42	42	40
13	140	129	120	110	131	121	112	102	79	74	76	70	45	43	43	41
14	144	131	122	112	133	123	114	104	80	75	77	71	46	44	44	42
15	146	133	124	114	135	125	116	106	81	76	78	72	47	45	45	42
16	147	135	126	116	137	127	117	107	82	77	79	73	48	46	46	42
17	148	137	128	118	138	128	118	108	83	78	80	74	49	46	46	43
18	149	138	129	119	139	129	119	109	84	79	81	75	50	47	47	43
19	150	140	130	120	140	130	120	110	85	80	82	76	51	47	47	43
20	150	140	130	120	140	130	120	110	85	80	82	76	51	48	48	44
21	151	141	131	121	141	131	121	111	86	81	83	77	52	48	48	44
22	151	141	131	121	141	131	121	111	86	81	83	77	52	49	49	44
23	152	142	132	122	142	132	122	112	87	82	84	78	53	49	49	45
24—26	152	142	132	122	142	132	122	112	87	82	84	78	53	49	49	45
27—29	153	143	133	123	143	133	123	113	88	83	85	79	54	50	50	45
30—32	154	144	134	124	144	134	124	114	89	84	85	79	54	50	50	45
33և բարձ.	155	145	135	125	145	135	125	115	90	85	85	80	55	50	50	45

Հավելված 9

ՀՈՏԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ (ремонт) ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

. . . . Կոլտնտեսության . . . . Շրջան . . . . Բոնիտիրովկայի ժամանակը . . . 194 թիվ

(ամիս)

№ №	Սեռը	Ցեղը	Արյան չափը (գենեալոգիա)	Անունը	Անհատի համարը (ականջի)	Հասակը ծննդյան ժամանակ (օրը)	Կենդանի կշիռը (կ. գ.)	Մսեղին, յուղայնությունը (դ. ո.)	Դաստ տալու ամսաթիվը	Թույլտրված վնասվածքը (ձևը ձև)	Տեղեկություններ ծնողների մասին: Հայրը: Անունը	Անհատի №-ը	ԳՏՑ և ՏՏՑ №	Արտադրողականության դասը (ըստ աղջիկների): Գնահատ. թ.	Կոնստիտ. թ.	Գումարային դասը արտադրողականութ. համար
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17

Շարունակություն

Տեղեկություններ ծնողների մասին: Հայրը: Զարգացումը: Կենդանի կշիռը	Ցեղականությունը	Փորձը	Գումարային մայրերի ...	Բազմածնության ...	Գումարային դասը	Անունը	Անհատի №-ը	ԳՏՑ և ՏՏՑ №-ը	Մայրը: Արտադրողականութ. զարգացումը: Գնահատման թ.	Կոնստիտուցիայի թ.	Գումարային ...	Կենդանի կշիռը	Ցեղականությունը	Փորձը	Գումարային ...	Բազմածնության ...	Գումարային դասը	Ծանոթություն
18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36

Հողբաժնի վարիչ՝ Ավագ զոոտեխնիկ՝ Անասնաբույժ՝

Հավելված 10

ԱՄՓՈՓՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՈՏԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ՋՆՆՄԱՆ . . . .

(Կոլտնտեսություն Շրջան Հանրապետություն)

. . . . ցեղի . . . . 194 թ. բոնիտիրովկայի ժամանակ

(ամիս)

Հասակն ամիսներով	Մաքուր արյուն . . . (ինչ ցեղի չե): Ջննված և (գլուխ)	Անցկացված ըստ զարգացման (դասը): Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	3-դ և բարձր գեներաց. մետիսներ: Ջննված և	Անցկացված ըստ զարգացման (դասը): Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	2-դ գեներացիայի մետիսներ: Ջննված և	Անցկացված ըստ զարգացման (դասը): Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Կով դասավորված 2-դ գեներացիայի մետիսներ	Ծանոթություն
Վարազիկներ 4-ից մինչ 5																	
5 » » 6																	
6 » » 7 և այլն																	
Ընդամ. գլուխ																	
%%																	
Մայրացուներ 4-ից մինչ 5																	
5 » » 6																	
6 » » 7 և այլն																	
Ընդամ. գլուխներ																	
%% . . .																	

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Խոզերի յուրաքանչյուր ցեղի համար լրացվում է առանձին հաշվետվություն

Հողբաժնի վարիչ՝
Ավագ զոոտեխնիկ՝

ԱՄՓՈՓՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՏԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ԾՆՈՂՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Կոլխոզ . . . . . . *Շրջան* . . . . . . *Հանրապետություն*

. . . . 194 թ.

(ամիս ամսաթիվ)

Մայրը \ *Հայրը*	*Էլիտա*	*1-դաս*	*2-դաս*	*3-դաս*	*Ընդամենը*	*Ծանոթություն*
Էլիտա						
1-ին դաս						
2-դ »						
3-դ »						
Ընդամենը՝						

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Ներկայացվում է ըստ առանձին ֆարակիկների և մայրացուների.

Հողբաժնի վ ա ր ի չ՝

Ավագ զոոտեխնիկ՝

ՎԱՐԱԶԻ ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Վարազի անունը . . . . *ցեղը* . . . . *ծնվելու ժամանակը* . . . . . .

Ականջի համարը . . . . *Արյան չափը* . . . . . . *ծնվելու վայրը* . . . . . .

ՊՏԳ ՇՏԳ Նո . . . *Պտուկների քանակը աջ* . . . *ձախ* . . . . *ումն է պատկանում* . . .

1. վարազի ծագումը

Ծնողները	*Ծնողների անունը*	*Ականջի համարը*	*ՊՏԳ—ՇՏԳ համարը*	*Վ՞ր յերրորդ գնահատումն է*	*Հասակն ամիսներով*	*Զարգացումը: Կենդանի քաշը կիլոն.*	*Զարգացումը: Մարմնի յերկարութ. սանտիմ.*	*Զարգացումը: Կրծքի փաթը սանտիմ.*	*Զարգացումը: Զարգացման դասը*	*Եքստերիերի բալլային գնահատումը*	*Արտադրողականությունը: Պտղատվությունը*	*Արտադրողականությունը: Դասը*	*Արտադրողականությունը: Կաթնատվությունը*	*Արտադրողականությունը: Դասը*	*Արտադրողականությունը: Արտադրողականութ. դասը*	*Գնահատականը ըստ սերնդի կենդանի քաշի . . . ամս. հասակում*	*Գումարային դասը*	*Ծնողների ծննդավայրը*
Հայրը				*Վերջնակ.*														
Մայրը				*Վերջնակ.*														

2. վարազի զարգացումը

Բոնիտիրովկայի ժամանակը	*Հասակն ամիսներով*	*Կենդանի քաշը կիլոներով*	*Դասը*	*Մարմնի յերկարութ. սանտիմ.*	*Դասը*	*Կրծքի փաթը սանտիմ.*	*Դասը*	*Մնդավի բարձրությունը ս.մ.*	*Կրծքի խորությունը սանտիմ.*	*Գումարային դասը զարգացման համար*	*Եքստերիերի բալլային գնահատականը*

3. ՎԱՐԱԶԻ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ (ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ)

Ցուցանիշները	Ծնվելիս քաշը կիլոգրամով	Կաթնազատելիս քաշը կգ	Վեց ամսականում քաշը կգ (կամ գրանցվելիս)	Բեղմնավորման ցուցանիշը	Սերունդ: Բոլոր ծնած մերուններից: Խոճկորների միջին քանակը մեկ ծնի վրա	Մեկ խոճկորի միջին քաշը ծնվելիս կգ	Խոճկորների միջին քանակը 2 ամսականում	Խոճկորների միջին քաշը 2 ամսականում կգ	Սերունդ: 2 և ավելի ծնած մերուններից: Մերունների քանակը	Խոճկորների միջին քանակը 1 անգամ ծնելու ժամանակ: Ծածկված մեկ վարազով	Ծածկված ուրիշ վարազներով	Գնահատականն ըստ սերնդի կենդանի քաշի: 2 ամսական հասակում: Գլուխների քանակ	Մեկ խոճկորի միջին քաշը	Դասը	4 ամսական հասակում: Գլուխների քանակ	Մեկ խոճկորի միջին քաշը	Դասը

4. Վարազի աղջիկների արտադրողականությունը

Բեղմնավորման ժամկետը	1-ին անգամ ծնողները: Պտղատվությունը: Առաջին ծնի խոճկորների քանակը	Խոճկորների քաշը 1 ամսականում	Կաթնատվությունը: Առաջին ծնի խոճկորների քանակը	Ծնի քաշը 30-րդ օրվա	2 անգամ ծնողները: Պտղատվությունը: Առաջին ծնի խոճկորների քանակը	Խոճկորների քաշը 1 ամսականում	Կաթնատվությունը: Առաջին ծնի խոճկորների քանակը	Ծնի քաշը 30-րդ օրվա

Հողբաժվար՝

5. Վարազի գնահատումը

	Դասը: Արտաքին մարմնակազմությունը	Ըստ սերնդի կենդանի քաշի	Ցեղայնությունը	Դասը ըստ արտադրողականության	Ընդհանուր գնահատականը	Շահագործման (խոտանման) պատճառը և ամսաթիվը
Առաջին գնահատումը						
Երկրորդ գնահատումը						
Երրորդ գնահատումը						
Վերջնական գնահատումը						

Ավագ զոոտեխնիկ

Հավելված 13

ՄԵՐՈՒՆԻ ԲՈՆԻՏԻՐՈՎԿԱՅԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Մերունի անունը . . . . ցեղը . . . . ծնվելու ժամանակը . . . . .
Ականջի համարը . . . . արյան չափը . . . . . ծնվելու վայրը . . . .
ՇՏԳ/ՊՏԳ–ի համարը . . . . . բնատիպը . . . . . ում է պատկանում . . . . .
պտուկների քանակը՝ աջ . . . . . . ձախ . . . .

1. Մերունի ծագումը

Ծնողներ	Ծնողների անունը	Ականջի համարը	ՇՏԳ–ՊՏԳ համարը	Վերջին բոնիտիրովկան և	Հասակն ամիսներով	Զարգացումը: Կենդանի քաշը	Զարգացումը: Մարմնի չերկարութ. սանտիմ.	Զարգացումը: Կրծքի փաթը սանտիմ.	Զարգացումը: Զարգացման դասը	Երանգավորման բալլային գնահատումը	Արտադրողականությունը: Պտղատվությունը	Արտադրողականությունը: Դասը	Արտադրողականությունը: Կաթնատվությունը	Արտադրողականությունը: Դասը	Արտադրողականությունը: Արտադրողականութ. դասը	Գնահատականն ըստ սերունդի կենդանի քաշի . . . անս. համակում	Գումարային դասը	Ծնողների ծննդավայրը
Հայրը				Վերջնակ.														
Մայրը				Վերջնակ.														

2. Մերունի զարգացումը

Բոնիտիրովկայի ժամանակը	Հասակն ամիսներով	Կենդանի քաշը կիլոգրամ	Դասը	Մարմնի չերկարութ. սանտիմ.	Դասը	Կրծքի փաթը սանտիմ.	Դասը	Մարմնի բարձրությունը ս.մ. / Կրծքի խորությունը սանտիմ.	Դասը	Զարգացման գումարային դասը	Երանգավորի բալլային գնահատումը

3 Մերունի արտադրողականությունը / 4 Մերունի գնահատականը

Ծնի համարը ըստ կարգի	Ծնելու ժամանակը	Ընդամենը խոճկորներ ծնվելու ժամանակ	Պտղատվությունը: Դասը	Այդ թվում: Կենդանի գոյունեցող	Այդ թվում: Մեռած ծնվածներ	Այդ թվում: Մումիֆիկացված	Այդ թվում: Այլանդակված և ուրիշ	Խոճկորների միջին քաշը ծնվելու ժամանակ	1 ամսական: Խոճկորների քանակը	1 ամսական: Բնի քաշը	1 ամսական: Դասը	2 ամսական: Խոճկորների քանակը	2 ամսական: Մեկ խոճկորի միջ. քաշը	4 ամսական: Ամբողջ բնի կենդ. քաշը	4 ամսական: 4 ամսեկանի խոճկ. կենդանի քաշը	Վարազի անունը և համարը, որից ստացվել է ծինը		Դասը: Արտադրողակ. համար	Դասը: Զարգացման համար	Դասը: Էքստ. համար	Գումարային դասը
																	Առաջին գնահատ.				
																	Երկ. գն.				
																	Երրորդ գնահատ.				
																	Վերջ. գն.				

Նշումներ մերունի դուրս գրման մասին (դուրս գրման պատճառը և ժամանակը)

Արտադրողականության միջին տվյալները

Ըստ ծնների												
Ըստ »												
Ըստ »												
Ըստ »												
Ըստ »												
Ըստ »												
Ըստ »												

Ծանոթություն.— Դրվում են ծների հերթական համարները, վորոնցից դուրս են բերվում արտադրողականության միջին տվյալները։

Հողբաժնի վարիչ՝

Ավագ զոոտեխնիկ՝

ԱՄՓՈՓՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

. . . . ցեղի

Արտադրող վարազների բոնիտիրովկայի . . . . կոլտնտեսություն . . . .
շրջան . . . . Հանրապետություն . . . . . 194 թ. . . . . Բոնիտիրովկայի ժամանակ

Հասակն ամիսներով . . .-ից . . . մինչև	Բոնիտիրովկայի յեն յենթարկված վարազներ	Կոմպլեքսային գնահատմամբ անց և կացված դասը (գլուխ)						Փոխարինման յենթակա վարազների քանակը	
		Էլիտա	1	2	3	Արտադասային	Առանց գնահատման	Ի հաշիվ իր հոտի վերականգնման (ռեմոնտի)	Ի հաշիվ ներմուծման ուրիշ տնտեսություններից, շրջաններից և հանրապետություններից.
Մինչև 18 ամսակ.									
18 23									
24—29									
30 ամս. և բարձր									
Ընդամենը									

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Յուրաքանչյուր ցեղի վերաբերյալ կազմվում է առանձին ամփոփման հաշվետվություն.

Հողբաժնի վարիչ՝

Ավագ զոոտեխնիկ՝

ԱՄՓՈՓՄԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

. . . . կոլտնտեսություն . . . . . . շրջան . . . . հանրապետություն
. . . . ցեղի մերունների բոնիտիրովկայի . . . . . 194 թ. բոնիտիրովկայի ժամանակ
(ամիս)

Բոնիտիրովկայի յե յենթարկված մերունների ընդհանուր քանակը	Մաքուր արյուն մերուններ							Բոնիտիրովկայի յե յենթարկված 3-րդ և բարձր գեներացիա (գլուխ)	Կոմպլեքսային գնահատման ժամանակ անց և կացրված դասը (գլուխ)						Բոնիտիրովկայի յե յենթարկված 2-րդ գեներացիա (գլուխ)	Կոմպլեքսային գնահատման ժամանակ անց և կացրված դասը (գլուխ)						Կան մերուններ 2-դ գեներաց. ցածր (գլուխ)	Հոտի վերականգնման և լայնացման համար մայրացուների պահանջը	Կկոմպլեկտավորվեն	
	Բոնիտիրովկայի յենթարկված ընդամենը (գլուխ)	Կոմպլեքսային գնահատման ժամանակ անց և կացրված դասը (գլուխ)																							
		Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Արտադասային	Առանց գնահատման		Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Արտադասային	Առանց գնահատման		Էլիտա	1 դաս	2 դաս	3 դաս	Արտադասային	Առանց գնահատման			Իր հոտի վերականգնման հաշվին	Ի հաշիվ ներմուծման ուրիշ տնտեսութ. (շրջան հանրապետություն)

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ—Յուրաքանչյուր ցեղի խոզի համար կազմվում է առանձին հաշվետվություն.

Հողբաժնի վարիչ՝

Ավագ զոոտեխնիկ՝

ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՈԶԵՐԻ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԳՐՔԵՐԻ ՎԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

I. ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԳՐՔԵՐԻ ՎԱՐԵԼՈՒ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

1. *Տոհմային գրքերի վարման խնդիրներն են հանդիսանում՝ լավագույն ցեղի կենդանիների միջոցով անասունների ցեղի լավացումը և նրանց մթերատվության բարձրացումը, նրանց ցեղագրականների սիստեմատիկ և ճիշտ հաշվառումը, տոհմային և մթերատվության հատկանիշների խնամքի և պահպանման պայմանների ու խորտնտեսությունների և կոլտնտեսությունների փորձի ընդհանրացումը:*

2. *Տոհմային գրքերն անց են կացվում սերտ կերպով կապելով տոհմային գործի մյուս միջոցառումների հետ, վորոնք անց են կացվում խորտնտեսություններում և կոլտնտեսություններում հետևյալ կարգով՝*

ա) ԽՍՀՄ Հողժողկոմատի և ԽՍՀՄ Խորհտնտժողկոմատի կողմից սահմանված ձևերով խորհտնտեսություններում և կոլտնտեսություններում սիստեմատիկ կերպով անց է կացվում սկզբնական զոոտեխնիկական հաշվառում.

բ) Սկզբնական զոոտեխնիկական հաշվառման և անմիջականորեն կենդանիների զննման հիման վրա տնտեսությունում յուրաքանչյուր տարի անց է կացվում կենդանիների բոնիտիրովկա, համաձայն ԽՍՀՄ Հողժողկոմատի և ԽՍՀՄ Խորհտնտժողկոմատի կողմից հաստատված կենդանիների բոնիտիրովկայի հրահանգների.

գ) Խորհտնտեսություններում և կոլտնտեսություններում անմիջականորեն տնտեսության կողմից անց է կացվում գործարանային գրքերի ձևերով տոհմային (գործարանային) գրանցումները.

դ) Շրջանային հողբաժինների կողմից ընդունված պլանային ցեղի շրջանացման համաձայն, ըստ ցեղերի և ցեղային խըմբերի անց է կացվում շրջանային տոհմային գիրքը (ՇՏԳ):

յե) Հանրապետական Հողժողկոմատների մարզերի և յերկրային հողբաժինների կողմից տվյալ ցեղի լավագույն տոհմային անասունների համար, անց է կացվում միասնական պետական տոհմային գիրք (ՊՏԳ) ըստ կենդանիների տեսակի և ցեղերի (տես 32 կետը):

3. *Տոհմային կենդանիների սկզբնական զոոտեխնիկական հաշվառումն անց է կացվում ըստ հետևյալ ցուցանիշների՝*

ա) ծնվելու րոպեյին բնում խոճկորների քանակի հաշվառումը.

բ) խոճկորների կենդանի քաշի հաշվառումը ծնվելու ժամանակ.

գ) յուրաքանչյուր խոճկորի կենդանի քաշի հաշվառումը 30 օրեկան հասակում.

դ) տոհմային խոճկորի յուրաքանչյուր ամսվա քաշերի տվյալների հաշվառումը մեկ ամսականից բարձր հասակում և չափումները, (6 ամսից հետո).

յե) ծածկումների և ծնների հաշվառումը.

զ) տոհմային կենդանիներին կերակրած կերերի հաշվառումը.

է) կենդանիների ցեղայնության և ծագման հաշվառումը:

4. *Յերրորդ կետում ցույց տված ցուցանիշների հաշվառումը տարվում է ԽՍՀՄ Հողժողկոմատի և Խորհտնտժողկոմատի կողմից սահմանված միասնական ձևերով: Սկզբնական զոոտեխնիկական հաշվառման այլ ձևեր մտցնելը, ինչպես և նրանց մեկ օրինակից ավել լրացնելը խստորեն արգելվում է:*

5. *Կոլտնտեսականների անհատական օգտագործման տակ գտնվող անասունների 3-րդ կետում ցույց տրված ցուցանիշների հաշվառումը տարվում է հսկիչ հաշվառումների միջոցով: Առանձին աչքի ընկնող կենդանիների հաշվառումը կարող է անմիջականորեն տարվել կոլտնտեսության կամ յենթաշրջանային զոոտեխնիկի միջոցով:*

6. *Շրջանային և պետական տոհմային գրքերում գրանցվում են՝ խորտնտեսությունների, կոլտնտեսությունների, կոլտնտեսականներին, բանվորներին և ծառայողներին պատկանող ցեղական կենդանիները:*

7. Կենդանիների ընտրությունը և տոհմային գրքերում գրանցումը կատարվում է՝

ա) շրջանային տոհմային գրքում – շրջհողբաժնի տոհմային գծով զոոտեխնիկի միջոցով.

բ) պետտոհմային գրքում – տոհմային գործի և տոհմային գրքերի հանրապետության Հողժողկոմատի տեսչի միջոցով:

8. Կենդանիների գրանցումը պետտոհմային գրքում, հաստատվում է հանրապետության Հողժողկոմատի հրամանով:

9. Կենդանիների գրանցումը տոհմային գրքերում կատարվում է բոնիտիրովկայի ու սկզբնական զոոտեխնիկական հաշվառման տվյալներով և կենդանիների նայման միջոցով.

10. Չեն գրանցվում շրջանային և պետտոհմային գրքերում հետևյալ կենդանիները՝

ա) բնածին պակասություններ ունեցողները, վորոնք արգելք են հանդիսանում նրանց տոհմային ոգտագործմանը.

բ) միաժամանակ բրուցելլյոզի և տուբերկուլյոզի նկատմամբ դրական ռեակցիա տվողները.

գ) բրուցելլյոզի և տուբերկուլյոզի կլինիկական նշաններ ունեցողները.

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Բրուցելլյոզի դրական ռեակցիա տվող խոզերը շրջանային և պետական տոհմային գրքերում չեն գրանցվում:

11. Շրջանային և պետական տոհմային գրքերում գրանցված կենդանիների խոտանումը կոլտնտեսություններում կատարվում է շրջհողբաժնից նշանակված անասնաբույժ-զոոտեխնիկական հատուկ հանձնաժողովի միջոցով, նրանց ակտը հողբաժվարի կողմից հաստատելուց հետո:

12. Պետական կամ շրջանային տոհմային գրքերում գրանցված կենդանու սատկման դեպքում, կամ յեթե դուրս է հանվում տնտեսությունից, այդ մասին կենդանու տերը (խորտնտեսություն, կոլտնտեսություն, կոլտնտեսական) պարտավոր է անմիջապես հայտնել հողբաժնին կամ պետտոհմաբուծարանին: Տնտեսության կամ յենթաշրջանային զոոտեխնիկը համապատասխան քարտերում նշում է կենդանու դուրս գրման որը և տեղը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Պետտոհմ գրքերում գրանցած կենդանիների համար, հողբաժինը տնտեսությունից

տեղեկություն ստանալուց հետո յերեք որվա ընթացքում հայտնում է հանրապետական Հողժողկոմատին:

13. Տնտեսությունից, շրջանից, հանրապետությունից դուրս յեկած կենդանիները, տոհմային գրքերից չեն հանվում, բայց կենդանու դուրս գալու մասին ծանուցում ուղարկելու հետ միաժամանակ, տոհմային գրքում և ատեստատում (անհատական քարտ) արվում է համապատասխան նշումներ:

14. Մի տնտեսությունից մի այլ տնտեսություն վաճառված զտարյուն, կամ մեստիս կենդանիների համար տրվում է տոհմային վկայական ըստ սահմանված ձևի: Տոհմային վկայականը խորհտնտեսության անասունների համար տրվում է խորհտնտեսության կողմից— խորհտնտեսության դիրեկտորի և զոոտեխնիկի ստորագրությամբ, կոլտնտեսության անասունների համար կոլտնտեսության կողմից— հողբաժնի վարիչի և զոոտեխնիկի ու կոլտնտեսության նախագահի ստորագրությամբ, կոլտնտեսականի անհատական ոգտագործման անասունի համար — հողբաժնի վարիչի կողմից:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Պետական տոհմային գրքում գրանցված կենդանիներին, վորոնց համար տնտեսությանը տրված է ատեստատ, տոհմային վկայական չի տրվում:

15. Մի շրջանից, հանրապետությունից, պետական տոհմային գրքերում գրանցված կենդանիներն այլ շրջաններ փոխադրելիս կրկին անգամ տոհմային գրքերում չեն գրանցվում, այլ հաշվի յեն առնվում առանձին գրքերում և մատյաններում ու գրանցումը ձևակերպվում է առանց հրամանի:

16. Խորհտնտեսությունները, կոլտնտեսությունները, կոլտնտեսականները, բանվորները և ծառայողները պարտավոր են շրջանային և պետական տոհմային գրքերում գրանցված կենդանիներին և նրանցից ստացված սերունդը դնել խնամքի, կերակրման և պահպանման լավագույն պայմաններում, ապահովել նրանց լրիվ և առավել եֆֆեկտիվ ոգտագործումը համաձայն խորհտնտեսության և հողային որգանների կողմից հաստատված սելեկցիոն տոհմային պլանների:

Շրջհողբաժինների, խորհտնտեսությունների զոոտեխնիկները և տոհմային գործի ու տոհմային գրքի տեսուչները, կազմա-

կերպում են այդ աշխատանքը տնտեսություններում և սիստեմատիկ հսկողություն են ունենում նրա ճիշտ անցկացման համար:

17. Այն կենդանիները, վորոնք գրանցված են պետական և տոհմային գրքերում 1934 թ. ստանդարտներով, տոհմային գրքերից չեն հանվում, բացառությամբ այն կենդանիների, վորոնք գրանցված են յեղել տոհմային գրքերում առանց պահպանելու 1934 թ. հրահանգով սահմանված կանոնները և ստանդարտները:

II. ԽՈՐՀՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՅԵՎ ԿՈԼՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏՈՀՄԱՅԻՆ (ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅԻՆ) ԳՐՔԵՐՈՒՄ ԽՈԶԵՐԻՆ ԳՐԱՆՑԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

18. Խորհտնտեսությունների, կոլտնտեսությունների տոհմային (գործարանային) գրքերը տարվում են բոլոր խորհտնտեսություններում և բոլոր կոլտնտեսային տոհմային ֆերմաներում:

19. Տոհմային գրքերում գրանցվում են բոնիտիրովկայի սկզբնական զոոտեխնիկական հաշվառման փաստացի տվյալներով մեծահասակ զտարյուն և մետիս խոշոր սպիտակ անգլիական ցեղի խոզերը:

20. Խորհտնտեսության և կոլտնտեսության տոհմային գրքերում, կենդանիների մթերատվության և տոհմային գործնեության վերաբերյալ տվյալները գրանցվում են տնտեսության զոոտեխնիկի կողմից իրեն անձնական պատասխանատվությամբ, իսկ նրա բացակայության դեպքում, յենթաշրջանային զոոտեխնիկի կողմից: Կենդանիների ծագման, արյան չափի, եքստերիերի գնահատման տվյալները գրանցվում են բոնիտյոր զոոտեխնիկի կողմից և վավերացվում են նրա ստորագրությամբ քարտի վրա:

21. Տնտեսության տոհմային գրքերը տարվում են № 1 և № 2 ձևերով արտադրողների և մայրերի համար առանձին: Կենդանիների գրանցումը տոհմային գրքերում, անց է կացվում անհատական անող համարների (գույքային) կարգով:

III. ԽՈԶԵՐԻՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԳՐՔԵՐՈՒՄ ԳՐԱՆՑԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

21. Խոզերի տոհմային գրքերում գրանցվում են խոշոր սպիտակ անգլիական և այլ ցեղերի զտարյուն վարազներն ու մերունները 15 ամսական հասակից վոչ պակաս, ունենալով ծագման մասին տվյալներ վոչ պակաս 2 ծնողների սերնդից և բավարարելով հետևյալ պահանջներին՝

ա) ըստ եքստերյերի— վարազները վոչ պակաս 80 բալլից և մերունները վոչ պակաս 70 բալլից, առանց մեջքի կորության, թիակների հետևի սղմվածության, ցած իջած կրունկների (проступающие бабки) և վոչ պակաս 12 զարգացած պտուկներից:

բ) ըստ կենդանի քաշի և մարմնի յերկարության վոչ պակաս № 3 աղյուսակում յեղած ցուցանիշներից:

Աղյուսակ № 3

Հասակն ամիսներով	Վարազներ — Բոլոր ցեղերը բացի բերկշիրից: Կենդանի քաշը կ. գ.	Վարազներ — Բոլոր ցեղերը բացի բերկշիրից: Մարմնի յերկարություն. ս. մ.	Մերուններ — Բոլոր ցեղերը բացի բերկշիրից: Կենդանի քաշը կ. գ.	Մերուններ — Բոլոր ցեղերը բացի բերկշիրից: Մարմնի յերկարությունը ս. մ.
15	162	139	155	131
16	170	141	155	132
17	178	143	158	133
18	185	144	161	134
19	192	145	165	135
20	198	145	170	135
21	202	145	175	136
22	205	146	180	136
23	208	147	185	137
24—26	210	147	185	137
27—29	213	148	188	138
30—32	216	149	192	139
33— և բարձր	220	150	195	140

գ) ըստ պտղատվության և կաթնատվության մերունները պետք է տան առաջին անգամ ծնելիս, իսկ յերկու անգամ ծնե-

ջու դեպքում, նրանցից լավով, կամ միջին թվով

առաջին 3 ծնից — 2 լավով
» 4 և 5 ծն. 3 »
» 6 ծնից — 4 »
» 7 և բարձր 5 »

ծնելու ժամանակ ոչ պակաս 10 կենդանի խոճկորներից և բնի ընդհանուր քաշը 30 օրեկան հասակում բոլոր ցեղերի համար, ոչ պակաս 508 կիլոգրամից (բացի բերկշիրից)։

Վարազներն ըստ պտղատվության և աղջիկների կաթնատվության (5-ից ոչ պակաս) պետք է ունենան առնվազը հետևյալ ցուցանիշները՝

Աղյուսակ № 4

Ցեղերը	Առաջին ծնից կենդանի խոճկորների թիվը	Առաջին ծնից 2 ամսական հասակում բույնի (խոճկորների) քաշը	Երրորդ և հաջորդ ծնից կենդանի խոճկորների թիվը (միջին)	Երրորդ ծնից 2 ամսական հասակում բույնի (խոճկորների) քաշը
Բոլոր ցեղերի համար բացի բերկշիրից	8	40	9	45

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Աղջիկների պտղատվության և կաթնատվության մասին տվյալներ չլինելու դեպքում վարազը գրանցվում է շրջանային տոհմային գիրք ըստ ծնողների կամ մեկ մոր պտղատվության և կաթնատվության, եթե այդ ցուցանիշները պակաս չեն շրջտոհմային գրքում գրանցելու պահանջներից։

դ) ըստ վարազի սերնդի կենդանի քաշի— լավագույն խոճկորները (յուրաքանչյուր մերունից 4-ը, բայց ոչ պակաս 5-մերունից) պետք է ունենան կենդանի քաշ յերկու ամսական հասակում ոչ պակաս 12 կիլոգրամից և 4 ամսական հասակում ոչ պակաս 33 կիլոգրամից։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

22. Շրջտոհմային գիրք գրանցելու համար կենդանիների ընտրությունը կատարվում է նրանց բոնիտիրովկայի ժամանակ։ Շրջտոհմային գրքի համար ընտրած կենդանիների մասին տվյալները բոնիտյոր— զոոտեխնիկը մտցնում է բոնիտիրովկայի տեղեկագրում նշելով «ենթակա յե գրանցման շրջ. տոհմ. գրքում»։ Բոնիտիրովկայի տեղեկագրերը բոնիտյորը ներկայացնում է հողբաժին։

23. Շրջհողբաժնի տոհմային գծով զոոտեխնիկը ստանալով բոնիտիրովկայի տեղեկագրերը ստուգում է յուրաքանչյուր կենդանու մասին տվյալները և նրանց պահանջներին համապատասխանելու դեպքում, անց է կացնում շրջտոհմային գիրքը, իսկ բոնիտիրովկայի տեղեկագրերում և ցուցակում նշում է արվում գրանցման ժամանակը և №-ը։ Կենդանիների գրանցումը շրջտոհմային գրքում ձևակերպվում է հողբաժվարի ստորագրությամբ։

24. Բոնիտիրովկայի տեղեկագրերը պահվում են հողբաժնի առանձին մատյաններում, որպես փաստաթուղթ հիմնավորելու կենդանիներին շրջտոհմգիրք գրանցելու ճշտությունը։

25. Շրջհողբաժինը հողբաժվարի ստորագրությամբ յերկու շաբաթվա ընթացքում գրավոր տեղեկություն է ուղարկում կենդանու տիրոջը, որը պահվում է տնտեսությունում, որպես փաստաթուղթ, հաստատելու կենդանու ՇՏԳ գրանցելու մասին։ Տեղեկանքի հիման վրա տոհմային (գործարանային) գրքում համապատասխան նշում է արվում կենդանու ՇՏԳ գրանցելու մասին։

26. Շրջտոհմային գիրքը խոզերի համար տարվում է № 9 ,, ձևով, իսկ ցեղի սահմաններում, վարազների համար առանձին, մերուների համար առանձին։

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— ՇՏԳ— ում չեն գրանցվում այն կենդանիները, որոնք ընդունված են յեղել հանձնաժողովի կողմից, սակայն նրանց մասին տվյալները շրջհողբաժնի զոոտեխնիկի կողմից ստուգելու ժամանակ պարզվել է, որ չեն համապատասխանում ՇՏԳ-ի համար սահմանված պահանջներին։

27. Կենդանիները ՇՏԳ–ում համարակալվում են հերթական համարներով ըստ առանձին ցեղերի, իսկ ցեղի սահմաններում առանձին սեռի։

28. ՇՏԳ–ում գրանցվող կենդանիները պետք է աջ ականջի վրա ունենան ըստ տնտեսության անհատական համար, որն անց է կացվում ՇՏԳ–ի բլանկում ՇՏԳ-ի հերթական համարի կողքին։ Կտրականապես արգելվում է տոհմային անասուններին առանց զույքային համարների գրանցել ՇՏԳ։

29. Կենդանիների դրոշմումը ՇՏԳ–ի հերթական համարով չի կատարվում։

30. Կենդանիներին շրջանի սահմաններում կամ ուրիշ շրջանին վաճառելու դեպքում, ՇՏԳ–ում նշում է արվում «վաճառված է . . . . . ամսին . . . 194 թ. . . տնտեսությանը»։

31. ՇՏԳ գրանցված կենդանիների քանակի մասին շըրջհողբաժինը տարեկան յերկու անգամ— հուլիսի 1–ին և հունվարի 1–ին հաշվետվություն է ներկայացնում Հանրապետական Հողժողկոմատին ԽՍՀՄ ՀԺԿ–ի կողմից սահմանված ձևերով։ Միութենական Հանրապետության Հողժողկոմատները հաշվետվությունները ներկայացնում են ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին։

IV. ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՀՄԱՅԻՆ ԳՐՔՈՒՄ ԽՈԶԵՐԻՆ ԳՐԱՆՑԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

32. Միասնական պետական տոհմային գրքում գրանցվում են՝

ա) խոշոր սպիտակ անգլիական և այլ ցեղերի պատրյուն վարազներն ու մերունները.

բ) խոշոր սպիտակ ցեղի 4–րդ և բարձր գեներացիայի վարազներն ու մերունները, որոնք անց են կացված «Խոշոր, սպիտակ Б» խումբը.

գ) ըստ ցեղերի, ծագման մասին տվյալներ ունեցող խոզերը գրանցվում են պետտոհմային գիրքը 16 ամսական հասակից, որը ցույց է տրված «Ա» պարագրաֆում ծնողների 4 սերնդի համար. իսկ ըստ ցեղերի ցույց տրված «Բ» պարագրաֆում — ոչ պակաս քան ծնողների 2 սերնդի համար։ Ըստ որակի, ՊՏԳ գրանցված խոզերը պետք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝

ա) ըստ էքստերիերի— վարազները ոչ պակաս 85 բալլից, մերունները ոչ պակաս 80 բալլից, առողջ, ամուր կոնստիտուցիայով, առանց մեջքի կորության, թիակների հետևի սղմվածության, ցած ընկած կրունկների, ոչ պակաս 12 զարգացած պտուկներից.

բ) ըստ կենդանի քաշի և մարմնի յերկարության ոչ պակաս № 10 աղյուսակում ցույց տրված պահանջներից.

գ) ըստ պտղատվության և կաթնատվության — մերունները պետք է տան՝ առաջին ծնի համար ըստ առաջին յերկու ծիներից լավագույնով, կամ միջին թվով ըստ

առաջին 3 ծնից 2 լավագույնով
» 4—5 ծնից 3 »
» 6 » 4 »
» 7 և բարձր 5 »

ոչ պակաս, ծնելու ժամանակ 11 կենդանի խոճկորներից և բնի ընդհանուր քաշը 30 օրեկան հասակում ոչ պակաս 60 կիլոգրամ բոլոր ցեղերի համար, բացառությամբ բերկշիր ցեղի։

Վարազներն ըստ աղջիկների պտղատվության և կաթնատվության (ոչ պակաս 3) պետք է ունենան հետևյալ ցուցանիշներից ոչ պակաս (տես աղյուսակ № 11).

Աղյուսակ № 11

	Առաջին անգամ ծնողների պտղատվությունը	Խոճկորների ընդհանուր քաշը մեկ ամսական հասակում (կիլոներով)	Յերկու անգամ ծնածների պտղատվութ. (նրանցից լավագույն ծինով)	Ընդհանուր քաշը մեկ ամսական հասակում (կիլոներով)
Բոլոր ցեղերի համար, բացի բերկշիրից	9	45	10	55

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Աղջիկների պտղատվության և կաթնատվության մասին տեղեկություններ չլինելու դեպքում կամ հինգ աղջկանից պակաս տեղեկություններ լինելու դեպքում վարազը գրանցվում է պետտոհմային գիրք ըստ ծնողների կամ մեկ մոր պտղատվության և կաթնատվության, յեթե այդ ցուցանիշները պետտոհմային գրքի համար սահմանված պահանջներից պակաս չեն։

դ) Ըստ վարազի սերնդի կենդանի քաշի, լավագույն խոճկորները (յուրաքանչյուր մերունից 4-ը, բայց ոչ պակաս քան 5 մերունից) պետք է ունենան երկու ամսական հասակում 14 կիլոգրամից կամ 4 ամսական հասակում 36 կիլոգրամից ոչ պակաս կենդանի քաշ:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

33. Պետտոհմային գիրք գրանցելու պահանջներին բավարարող անասուններ ունեցող խորհտնտեսությունները, կոլտնտեսությունները, կոլտնտեսականները շրջհողբաժնի միջոցով դիմումներ են ուղարկում Հողժողկոմատ, կցելով կենդանիների մթերատվության և ցեղի մասին տվյալները: Հողբաժնի և խորհտնտեսության ամբողջ զոոտեխնիկական կազմն ու տոհմային գործի և տոհմային գրքերի տեսուչները պարտավոր են կազմակերպել տնտեսությունների դիմումները և ապահովել իր ժամանակին պետտոհմային գրքում գրանցելու ձևակերպումը:

34. Կենդանուն պետտոհմային գիրք գրանցելու համար անհրաժեշտ է անասնաբուժական մշակում, որի արդյունքները գրանցվում են իրենց անհատական քարտերում:

35. Սկզբնական արտադրական զոոտեխնիկական գրանցումներում, բոնիտիրովկայի տեղեկագրերում կամ քարտերում կենդանիներին վերաբերող ոչ ճիշտ ցուցանիշներ հայտնաբերելու դեպքում, տեսուչը մերժում է տնտեսությանը կենդանուն պետտոհմգիրք գրանցելու, որի մասին տեսուչի կողմից կազմվում է ակտ, որի մեկ օրինակը թողնվում է տնտեսությունում, մյուսն ուղարկվում է տվյալ տնտեսության ղեկավարող կազմակերպությանը (հողբաժին, խորհտնտեսություն), իսկ երրորդը պահվում է Հանրապետական Հողժողկոմատում: Կենդանուն պետական տոհմային գրքում գրանցելու համար տեսուչի մերժումը սխալ համարելու դեպքում, տնտեսությունը կարող է այդ մասին բողոքել Հանրապետական Հողժողկոմատ կամ ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին կից տոհմային գործի և տոհմային գրքի Գլխավոր Տեսչությանը:

36. Կենդանիների զոոտեխնիկական զննումից և նրանց որակական ցուցանիշները ստուգելուց հետո, տեսուչը յուրաքանչյուր կենդանու համար № 1 ձևով (վարազի) կամ № 2 ձևով (մերունի) մեկ օրինակից քարտ է լրացնում (ձևը կցված է) և դրոշմում է յուրաքանչյուր կենդանու վրա պետտոհմային գրքի հերթական համարը և մարկան:

37. Մարկան և ՊՏԳ-ի հերթական համարը կտածման աքցանի միջոցով (татуировочные щипцы) դրվում է խոզի ձախ ականջին:

38. Պետտոհմային գրքում գրանցած կենդանիների համարակալումը կատարվում է հետևյալ կարգով՝ առաջին նշանը (տառը)— նշանակում է ցեղը, ապա հետո տրվում է պետտոհմային գրքի հերթական համարը: Համարակալումը տարվում է յուրաքանչյուր ցեղի համար առանձին, իսկ ցեղի սահմաններում արտադրող վարազներին առանձին, մերուններին առանձին:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Խոզերի պետտոհմային գրքում վարազները համարակալվում են կենտ համարներով, իսկ մերունները զույգ.

39. Կենդանու գրանցումը պետտոհմային գրքում հաստատելուց հետո, Հանրապետության Հողժողկոմատն ուղարկում է համապատասխան շրջհողբաժիններին ՊՏԳ-ում գրանցված կենդանիների ցուցակը, իսկ տերերին մեկ ամսվա ընթացքում կենդանու զննումից հետո, տալիս է ատեստատ ըստ կցված ձևերի: Շրջհողբաժինը և ՊՏԳ-ում գրանցված անասունի տերը ցուցակի կամ ատեստատի հիման վրա, նշում է անում ՇՏԳ-ի և տոհմային — (գործարանային) գրքում, կենդանու պետտոհմային գիրք գրանցելու մասին (գրանցման օրը և №-ը):

40. Հանրապետության Հողժողկոմատը տանում է քարտերի և ատեստատների ճիշտ հաշվառում, հաշվի յե առնում նրանց հանձնումը, և կազմակերպում նրանց պահպանումը, որպես արժեքավոր փաստաթղթեր:

41. Պետտոհմային գրքում գրանցված կենդանիների փաստաթղթերում (քարտեր, ատեստատներ), առանց տոհմային գործի ու տոհմային գրքի Գլխավոր Տեսչության տեսուչի գիտության, ուղղումներ կատարելն արգելվում է: Ուղղված կամ տեսուչի կողմից չհաստատված փաստաթղթերը (բացառությամբ կենդանու անկման և տնտեսությունից դուրս գրման-նշումներից) ուժի մեջ չեն համարվում:

42. ՊՏԳ-ում գրանցված կենդանիների համար Հանրապետա-

կան Հողժողկոմատում տարվում է կարտոտեկա ըստ առանձին
ցեղերի, իսկ ցեղի սահմաններում առանձին սեռային խմբերով:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.— Պետտոհմային գրքի տվյալների մշակման
և հրապարակման հետ միասին № 1 և
№ 2 ձևերը միացվում և կարվում են
առանձին գրքեր ըստ սեռի և հերթական
համարների:

43. ՊՏԳ—ում գրանցված բոլոր կենդանիները մտցվում են
ռեեստր մատյանի մեջ, վորը տարվում է ըստ ցեղերի, իսկ ցե-
ղի սահմաններում, ըստ առանձին-առանձին խմբերի: Կենդանին
գրանցելիս ռեեստր մատյանում և ՊՏԳ—ի քարտում համա-
պատասխան նշում է արվում: Ռեեստրը և կարտոտեկան համա-
խակի համեմատվում են:

44. Հանրապետության Հողժողկոմատում յուրաքանչյուր
տարի ՊՏԳ. գրանցված կենդանիների արտադրողականության և
տոհմային գործունեյության ստուգում է տարվում: Այդ նպա-
տակներով, խորհտնտեսությունները պարտավոր են տեղեկաց-
նել շրջհողբաժնին ՊՏԳ—ում գրանցված կենդանիների մթերա-
տվության և տոհմային գործնեյության մասին: Կոլտնտեսու-
թյունների և կոլտնտեսականների անասունների համար նշված
տեղեկությունները ներկայացվում են շրջհողբաժնին, բոնիտի-
րովկայի անցկացնող հանձնաժողովի կամ յենթաշրջանային զո-
ոտեխնիկների միջոցով: Հողբաժինը, տվյալները ՇՏԳ—ի հետ
համեմատելուց հետո, ուղարկում է հանրապետական Հողժողկո-
մատին:

45. Կենդանուն այլ հանրապետության վաճառելու դեպքում,
№ 1 և 2 քարտերի պատճեններն ուղարկվում են այն հանրապե-
տություն, ուր մուտք է յեղել կենդանին: Պետական տոհմա-
յին գրքում գրանցված կենդանուն վաճառող տնտեսությունը,
պարտավոր է տալ գնողին հանրապետական կամ մարզային հող-
բաժնի կողմից տրված առեստատը:

Գնված կենդանու նշանակման վայրը հասնելու ժամանակ
նոր տերը պարտավոր է կենդանուն հաշվառման յենթարկել
շրջհողբաժնում: Վերջինս կենդանու տիրոջ փոփոխման մասին
ատեստատում նշում անելու հետ միասին, միաժամանակ հայտ-
նում է հանրապետական Հողժողկոմատին կամ մարզային հող-
բաժնին, կենդանու ստացվելու և նոր տիրոջ անվան մասին:

46. Պետտոհմային գրքում գրանցված կենդանիների քանակի մասին Հանրապետական Հողժողկոմատները տարեկան յերկու անգամ— հուլիսի 1-ին և հունվարի 1-ին ՀԺԿ—ի կողմից սահմանված ձևերով հաշվետվություն են ներկայացնում ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին:

ԲԱՐՁՐ ՄԹԵՐԱՏՈՒ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԳՐՔԻ ՄԱՍԻՆ

47. Բացի պետական տոհմային գրքերից, ԽՍՀՄ Հողժողկոմատին կից տոհմային գործի և տոհմային գրքերի Գլխավոր Տեսչության կողմից տարվում է բարձր մթերատու մեռիս և լավացրած կենդանիների գիրք:

48. Բարձր մթերատու կենդանիների գրքում գրվում են ըստ արտադրողականության և տոհմային հատկությունների ղտար-յուն, մեռիս և լավացրած մեծահասակ կենդանիները:

49. Պահանջները, վորոնց պետք է բավարարեն բարձր մթերատվության գրքում գրանցվող կենդանիները, սահմանվում է յուրաքանչյուր տարվա սկզբին ԽՍՀՄ Հողժողկոմատի կողմից, համաձայնեցնելով մյուս ժողկոմատների հետ, վորոնց իրավասության տակ են գտնվում անասնապահական տնտեսությունները:

50. Բարձր մթերատվության գրքի թեկնածությունները արվում է տոհմային գործի և տոհմային գրքի տեսուչների կողմից, տնտեսության դիմումի հիման վրա, կենդանիների անմիջական զննման և նրանց արտադրողականության տվյալների ու միյեվնույն ժամանակ ցեղայնության, ինչպիսին սահմանված է պետտոհմային գրքում կենդանիներին գրանցելու համար:

51. Բարձր մթերատվության գրքում գրանցելու ընտրված արտադրող վարազների և մերունների համար, տոհմային գործի և տոհմային գրքի տեսուչները № 1 կամ 2 ձևերով յերկու օրինակից քարտեր են լրացնում, վորոնցից մեկը ներկայացրվում է տոհմային գործի և տոհմային գրքի Գլխավոր Տեսչությանը, իսկ յերկրորդը պահվում է հանրապետության տեսչությունում:

52. Բարձր մթերատվության գրքում գրանցված կենդանիների համար տարվում է առանձին կարտոտեկա և ռեեստր նույն ձևով, ինչպես սահմանված է տանելու պետտոհմային գրքի համար:

53. Բարձր մթերատվության գրքում գրանցված արտադրող վարազների և մերունների ականջների վրա պետք է լինեն անտեսության դաջքային համարը: Այն համարով, վորով կենդանին գրանցվել է բարձր մթերատվության գրքում, այդ նույն համարով չի դրոշմվում. և այդ գրքում գրանցելու համար հողբաժնի կողմից հրամանով չի ձևակերպվում:

54. Հողբաժինը բարձր մթերատվության գրքում գրանցած անտեսություններին պետահմային գրքի գրանցման ձևով ատեստատներ է տալիս:

55. Ներկա կանոնադրության հրատարակությամբ, 1934 թ. 14/8-ին ԽՍՀՄ ՀԺԿ-ի կողմից կենդանիներին տոհմային գրքերում գրանցելու մասին հաստատված հրահանգը չեղյալ է համարվում:

Աղյուսակ № 10

Հասակն ամիսներով	Վարազներ					Մերուններ				
	Բոլոր ցեղերի համար, բացի բերկշիրից					Բոլոր ցեղերի համար, բացի բերկշիրից				
	Կենդանի քաշը (կգ.)	Մարմնի յերկ. (սմ.)	Կրծքի փաթը (սմ.)	Մնդավի բարձրութ. (սմ.)	Կրծքի խորութ. (սմ.)	Կենդանի քաշը (կգ.)	Մարմնի յերկ. (սմ.)	Կրծքի փաթը (սմ.)	Մնդավի բարձրութ. (սմ.)	Կրծքի խորութ. (սմ.)
15	190	149	133	76	45	175	141	125	72	42
16	199	151	135	77	45	175	142	127	73	42
17	203	158	137	78	46	180	143	128	74	43
18	215	154	138	78	47	185	144	129	75	43
19	220	155	140	80	47	188	145	130	76	43
20	225	155	140	80	48	192	145	130	76	44
21	230	156	141	81	48	198	146	131	77	44
22	234	156	141	81	49	204	146	131	77	44
23	237	157	142	82	49	210	147	132	78	45
24—26	240	157	142	82	49	210	147	132	8	45
27—29	243	158	143	83	50	213	148	133	79	45
30—32	246	159	144	84	50	217	149	134	79	45
33 և բարձր	250	160	145	85	50	220	150	135	80	45

Կրծքի փաթի, մնդավի բարձրության և կրծքի խորության չափումները՝ հաշվի յեն առնվում կոլտնտեսությունների, խորհտնտեսությունների տոհմային գրքերում, բոնիտիրովկայի տեղեկագրերում: Հանդիսանում են վերջնական և հաշվի յեն առնվում եքստերյերի բալլային գնահատման ժամանակ:

Թարգմանիչ՝
Ջ. Մկրտչյան
Պատ. խմբագիր՝
Բ. Մամյան
Տեխ. խմբագիր՝
ԱՑ. Գասպարյան
Սրբագրիչ՝
Մ. Թումանյան

ՀՍԽՀ-ССРА

ՎՖ 691. Հրատ. 5279.
Պատվեր 483. Տիրաժ 1000.
Թուղթ 62×74. Տպ. 3½ մամ.
Հանձնված է տպագրության 14/VI 1940 թ.
Ստորագրված է տպագրութ. 13/VIII 1940 թ.
Հայպետհրատի տպարան, Յերևան, Լենինի 65

ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0295734

21.227

36808

ИНСТРУКЦИЯ
по бонитировке
свиней
Армгиз, Ереван, 1940